

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V, NÚM. LXXXVIII MAIGX VII, MCMXIX

Número solt, 40 cèntims

SUMARI

L'art d'en Joaquim Torres Garcia, per R. RUCABADO.—Moralitats i pretextos, per F. M. LÒPEZ-PICÓ.—Per l'amic memorable, per GUERAU DE LIOST.—«Vell» i «Jove», de Carl Spitteler, trad. de J. C. V.—Les dones i la Ciutat.—Poesia Catalana: *L'estació*, per MIQUEL FORTEZA PINYA.—Diàlegs crítics: IV, per J. FARRAN i MAYORAL.—Lletres: Els llibres, per J. LL.—Arts plàstiques, per J. F. R.—Les Revistes, per J. V. F.—Una pàgina de la «Catalunya Pintoresca», dibuix de XAVIER NOGUÉS. Text de FRANCESC PUJOLS.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DELS NUMS. LXXXV-VI-VII

El profund civisme, per R. RUCABADO.—Moralitats i pretextos, per J. M.ª LÓPEZ-PICÓ.—Pròleg al llibre *La primera victòria del catalanisme*, de Narcís Verdager i Callís, per F. MASPONS I ANGLASELL.—Intel·lecte i acció, per A. ROVIRA I VIRGILI.—Valencianisme i nacionalisme català, per MARTÍ ESTEVE.—Bibliografia de S. Kierkegaard, per J. ESTELRICH.—Amb motiu d'un llibre de C. Andler, per M. REVENTÓS.—Diàlegs crítics, per J. FARRAN I MAYORAL.—Lletres: Pròleg al llibre de poesies *Itàlia*, de Josep Aragay, per C. RIBA. Els llibres, per J. LL.—Arts plàstiques, per E. M. P.—Les Revistes, per J. F. B.

PUBLICACIONS DE "LA REVISTA"

Administració: Corts Catalanes, 613 baixos, Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

RAMÓN RUCABADO
<i>Els editors i la llibertat de l'art</i>	E. DURAN REYNALS
<i>Quatre Històries</i>
JOSEP ARAGAY
<i>La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat</i>	JOSEP M. DE SEGARRA
<i>Cançons d'Abril y de Novembre</i>
CLEMENTINA ARDERIU
<i>Cançons i elegies</i>	FERRAN SOLDEVILA
<i>Exili</i>
JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
<i>L'infantament meravellós de Schahrazada</i>	E. PRAT DE LA RIBA
<i>Per la llengua catalana</i>
MIQUEL POAL AREGALL
<i>Mots plaents i desplaents</i>	CARLES RIBA
<i>Càntic dels Càntics i Llibre de Rut</i>
ANTONI ROVIRA I VIRGILI
<i>El Nacionalisme</i>	MARIA A. SALVÀ
<i>Les Geòrgiques Cristianes de Francis Jammes</i>
JOAQUIM FOLCH I TORRES
<i>Meditacions sobre l'arquitectura</i>	JOSEP LLEONART
<i>Poesies de Richard Dehmel</i>
M. MORERA I GALICIA
<i>Venus i Adonis</i>	JOSEP CARNER
<i>Les planetes del Vedum</i>
JOAN SACS
<i>La moderna pintura francesa fins al cubisme</i>	ALEXANDRE PLANA
<i>Contrabaedecker</i>
ALEXANDRE PLANA i altres
<i>L'obra d'Isidre Nonell</i>	JOSEP M. TALLADA
<i>Les doctrines de P. J. Proudhon</i>
MIQUEL FERRA
<i>Cançó d'akir</i>	GUERAU DE LIOST
<i>La ciutat d'Ivori</i>
LL. NICOLAU D'OLWER
<i>Literatura catalana, Perspectiva general</i>	JOAN ALCOVER
<i>Poemes bíblics</i>
ENRIC JARDÍ
<i>Les doctrines de Georges Sorel</i>	FREDERIC CLASCAR
<i>Estudi sobre la filosofia a Catalunya en el segle XVIII</i>
J. M. LÓPEZ-PICÓ
<i>Moralitats i Pretextos</i>	JOSEP ARAGAY
<i>Itàlia</i>
J. FARRAN I MAYORAL
<i>La renovació del Teatre</i>	MERCÈ VILA
<i>Les Hores</i>

JOSEP ARAGAY

Itàlia

Publicació de LA REVISTA, vol. 25

Preu: Ptes. 3

MERCÈ VILA

Les Hores

Publicació de LA REVISTA, vol. 26

Preu: Ptes. 2⁵⁰

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V — NÚM. LXXXVIII — MAIG XVI — 1919

L'art d'en Joaquim Torres García

De temps ençà que penso que un llibre de crítica moral de l'art a nostra terra hauria de començar per un capítol sobre en Torres García. Es un dels que treuen enfora amb sa pintura un pensament ordenat amb l'ordre natural de les coses, però amb una avidesa universal i amb una lluita dura per a dir-les de la manera més sintètica, profunda i noble. Ell és dels qui trenca el silenci dels artistes, però el seu cas té l'explicació d'un esperit obsés d'un pensament que corre més que la seva pròpia pintura.

Transformant-se sens treva, el seu pensament, seguint darrera la riquesa objectiva, va donant expressions les més diverses de la veritat artística. El romanticisme es fon en el classicisme i el classicisme en el futurisme, però amb una gran sinceritat i obediència, obeint l'artista a un seriós i grave comanament interior. Té aquest sobreixir el mal de l'expansió pels costats de la via: dels llibres, dels escrits, de les interpretacions autèntiques, de les autodefenses. Però, quin valor té, així i tot, comparat amb tanta pintura vana de deport, o d'exploració mercantil, buida d'ànima o amb ànima torta.

En Torres García, al través de les seves tan diverses manifestacions, ens apareix invariablement com un gran místic. I això és digne d'encarnada defensa. Corrent al darrera d'una sensibilitat profusa, i velocíssima, i d'un imperatiu categòric d'obeir-la i de donar-la a la gent, el conjunt de la seva pintura és un immens joç de croquis. La delicada comprensió del pintor sabrà no ofendre's d'aquest

terme que dic en so del més pur elogi. Quantes coses entre nosaltres no són més que croquis; magnífics, gloriosos croquis!

Ens ha donat en Torres García una edat d'or grave i seriosa, d'una serenor condicionada per un neguit cristià que és el fil per on es desenrotlla la seva multiforme visió. La edat d'or s'ha transformat en una edat patriarcal i bíblica, igualment recta i austera, primitiva i actual, evocant el Gènesi i la nostra vida domèstica. Té un valor religiós aquesta obra, saturada d'una unció recollida i pietosa. Alguns dels seus interiors (dones que escombren) o dels seus paisatges (dones que renten i estenen bugada), d'una simplicitat devota, son comparables a exquisits *ex voto*, redimits de la turpitud gràfica, i conservant tota la flama, ciri ardent, de la fe i esperança popular.

De les cases humils se n'ha anat per les fàbriques, els ports i les estacions i pels carrers de les ciutats mogudes, sempre amb ànima senzilla. I la febre de la vida industrial i mercantil, la expressa humilment en les visions superposades, fragmentàries, sense relleu, interpolades, d'una retina d'infant. El futurisme d'en Torres García, tot lo contrari d'un truc, és la llicència que li faltava per a expressar el seu candor. I segons aquest candor ens ha donat, ara recentment, les seves joguines per a infants.

Però, tant divers, tot lo seu està estretament unit, perquè és un sol el seu pensament. Que, honest, seriós, sincer i grave sempre, amb tanta humilitat ens ofereix l'harmonia d'un

raspall i dues capsas de cartró, com l'harmonia de les nobles figures de l'eterna humanitat escampades per la eterna natura, de simbolisme secundari però de significació patent i de lliçó confortadora, moral, ordenada, de les pintures del Saló de Sant Jordi de la Diputació. Les quals pintures són la més digna i exacta grafia del nostre primitivisme nacional,

una mica incert, una mica croquis, però grave i gloriós, i nobilíssim.

Però vet'aquí que les meves paraules no son, elles mateixes, mes que *un croquis* del capítol d'introducció a la crítica moral de l'art de nostra terra.

R. RUCABADO

Moralitats i pretextos

Guany profitós el de les noves generacions catalanes!

Abans d'atènyer la plenitud, han pogut conèixer els perills del sadollament multimovent i multisabent que, individualitzat, assenyala l'esterilitat d'una grandesa que ja declina.

I ara per aquestes generacions catalanes, el camí de la plenitud serà ja tan ben obirador que la temptació d'arribar i la distracció d'aturar-se acompanyant el sadollament dels que han arribat, no podria adormir llur desig de fer camí encara.

* * *

No diguem massa de pressa que Filistí iniciava una etapa nova. Potser no ha fet sinó cloure una decadència.

* * *

El joc del futur acadèmic és aquest: Fer-se defensar dels inèdits com si els doctes el punyissin; i presentar-se davant dels immortals amb l'aire d'haver-se resignat modestament a l'empenta consagradora de la jovenalla.

* * *

Per l'amic memorable

Provident és el nostre Déu, pastor de pobles. La seva Eternitat beu a glops la vida.

Ell deixa els pobles que reposin, somorts, com si no se'n recordés. Ve un dia de sol i la gleva llur gratuïtament espleta.

El seu buf congria les naixences, així el borbolleig de l'aigua percutida del vent. Ell és el nostre renaixement, el renaixement de Catalunya.

Provident és el nostre Déu. Provident i pròdig.

Per a molts el servei de l'esperit que fan de franc no és un alliberament ni una col·laboració, sinó un servilisme.

* * *

Temeu més que el crit del carrer el silenci espremut per la vostra força.

* * *

La glòria és d'aquell que oblidant la seva grandesa personal ha triat el risc de no ésser entre els seus *més que un patriota*.

Naturalment, els polítics de nom deien que fracassaria davant de la realitat...

...Si no fos que les realitats es diuen Polònia i Bèlgica, per exemple...

* * *

Els crítics volent analitzar les obres vives, s'espanten com els infants quan senten en llur puny clos el batec de la papallona presonera o la formidable puixança de la vida que els és estranya, d'una feble cuca de llum.

J. M. LÒPEZ-PICÓ

pera; les falzies, com l'àngel del santuari, s'hi esblaimen.

Guaiteu, germans, el nostre cel: és la seva ullada. Les muntanyes no s'hi perden; els arbres hi són, cada un ben arrelat i ben ell; les fulles n'ampren la lluentor, precises i menudes.

Ell col·labora amb nosaltres insuflant la vida, que és l'esperit. Ell col·labora amb nosaltres esmerçant la mort, que és la glori-ficació de l'esperit.

D'Ell havíem apresat la lliçó de la mort, fermall de la vida. La mort cloïa, silent, el cercle, com un recomençament; així la donzella devota qui tanca, per combregar, el devocionari, a la capella fonda.

Cada mort segellava una vida, fent-la exemplar. Moria el nostre Poeta, com un infant; moria el nostre Bisbe, pontificalment; moria el nostre President, com un Patriarca.

Però, vet ací: el nostre Déu moria als trenta tres anys, segellant amb la seva mort cruentíssima el triomf de l'eterna joventut divina. Les roses de la creu, roses foren de primavera.

Per ço ara ha volgut mostrar-nos com la

mort és, més que una fi, l'inici. No li calen anys, ni el cicle d'una llarga vida terrenal, per encelar-se.

Tota d'Ell era la juvenesa nostra. Ell, però, parcament, n'ha pres tot just el delme.

En la dolor i en l'esperança preparava l'amic, el nostre oblat, elegant de contenció primerenca. El nostre amic és el príncep que inaugura la novíssima promoció catalanesca en l'ordre definitiu de la Immortalitat.

Sobre el cos retort i espremut senyorejava la bella testa d'adolescent. Així psiquis, sobre el raïm sangonós.

Sigui en memòria de l'amic aquesta elegia triomfal. Plagui'ns patir com ell, ara que arreu del món el no haver patit fa vergonya.

Deu-nos, Senyor, pels mèrits de l'amic, les tres virtuts que calen a la nostra dolça Catalunya. Que, de tan depurada, li pervingui el deseiximent; que, de tan generosa, sigui renovadora; que l'abrusi la set d'una graciosa justícia.

GUERAU DE LIOST

“Vell” i “Jove”

(Del llibre «*Lachen - Wahrheiten*»).

A una banda un Senat envellit en honorable mediocritat, al qual jo presentaria els deguts respectes si li degués algun respecte; a l'altra banda la petita multitud de joves que, com les granotes en la nit de maig, entonen un crit de victòria damunt la seva problemàtica pubertat,—ara trieu, qui us agrada més?

«Vell» i «jove», mots estranys a la poesia. Ni la vellesa, ni la joventut, són en el més petit grau un mèrit, ni una preferència, ni certament, de cap manera una qualitat, sinó simplement un estat. Hom és jove o vell talment com hom està bo o malalt i com un dia serà mort. No és aquest vell i aquell jove, sinó cada un jove i vell. Què té de veure tot això amb l'Art? Tant com si tu tens mal de queixal o no. Vinguen les vostres obres! I encara, perdó, cada hu amb les seves! Fora excursions col·lectives a través l'esperit del temps! Hi ha un torniquet davant de la finestreta, i de reduccions de preu per escoles i lligues la glòria no n'atorga.

Què son aquests camps de visió tant estrets, que no saben estendre la seva mirada més

enllà de la curta vida pròpia, cap a la subseqüent eternitat! Si tu, després de la teva mort has deixat una obra durable, aleshores començaràs a ésser jove, si no, és que haves nascut vell com una poma nespra, vell a desgrat de tot el teu taral·lejar i les teves escapatòries.

O és que tal volta hom s'agita tant ardorament perquè sent que demà tocarà morir?

Tu ets avui verd, o al menys verdós. Jo m'en felicito de tot cor. Però el color de la glòria no és verd, sinó *sempre-verd*. Vosaltres sou innegablement la florida de la nació malgrat a mi em plagui posar-me altres flors en el trau. Fixeu-vos, però, que també hi ha col·i-flors.

Certament: per la selecció de mascles, pel matrimoni, per l'amor, per la passió, és la joventut un aventatge. En el cas que un dels senadors de la poesia arribés a la situació malhaurada de voler-voç disputar una serventa, segurament triomfaríeu damunt de la vellesa.

Altrament, però, hom no ha de pendre tan

exagerades actituds genials per això. Perquè si això és un aventatge, no és, valga'm Déu! tan rara com això. Hom la comparteix amb milions de semblants, i fins amb mil·liards d'altres criatures menys bípedes, que no per això tenen la pretensió d'ésser genis.

Finalment, un secret en confiança. Amb la joventut passa com amb el joc dels cavallets: va voltant. Tot just un comença a ésser el més jove de tots, que ja en té un altre de més jove al darrera estalonant-lo. I mentres ell

està insultant el seu davanter de «vell decrepit», se sent ja al darrera d'ell «vell beneit». No ho sentiu? Doncs, mireu-vos en el mirall. Hom veu ja tres gracioses arruguetes a dreta i a esquerra dels ulls! Elles són joves arruguetes prometedores, caríssims. Quan aquestes arruguetes s'hagin tornat arrugues, aleshores una banda arrogant de nois en camí d'home us menysprearà talment com ara vosaltres menyspreu els vells. Amen, així sia.

CARL SPITTELER (Trad. de J. C. V.)

Les dones i la Ciutat (*)

—¿Què demana la Ciutat a les dones?

—La decidida cooperació civil, moral social.

—¿Què enteneu per *cooperació civil*?

—El compartir amb els homes el patriotisme i el civisme.

—¿Amb quí principalment han de compartir les dones els ideals polítics i patriòtics?

—L'esposa amb l'espòs, la mare amb els fills, la filla amb el pare, la germana amb el germà, la promesa amb el promès.

—¿Què vol dir compartir l'ideal?

—Que les dones compreguin la idealitat que mou als homes i en participin cordialment, i que al contrari d'acobardir-los i dissuadir-los, o de menysprear els ideals amb culpable indiferència, els sentin també elles amb amor viu, i compleixin la missió d'encoratjar als homes, preservant-los del defalliment i de l'escepticisme, animant-los sempre al compliment del deure patriòtic i cívic, i no entrebancant mai el camí del sacrifici i de l'heroisme.

—¿En quins deures cívics molt especialment interessa sàpiga la dona encoratjar i no acobardir a l'home?

—En els de sufragi, d'acceptació de càrrecs públics, del servei militar, de sacrifici general pels veïns i pels conciutadans.

—¿La dona té els mateixos drets i deures que l'home?

—Els drets naturals són absolutament comuns a tot individu humà, sigui quin sigui el sexe. En quant als drets de ciutat, o siguin polítics i civils, corresponen a les dones tots els que no siguin incompatibles amb les funcions essencials del sexe, marcades inflexiblement per la Natura, ço és les d'ésser esposa

i mare i mestrea de casa, en les quals consisteix la prestació fundamental del sexe femení a la societat humana.

—¿Han de tenir vot les dones?

—A Catalunya antigament tenien vot les dones que eren cap de casa, com és ara les vídues. Rès hi ha que dir contra el vot general femení, però sí que és més important per a la Ciutat que el vot de les dones, la seva elegibilitat i el dret d'ocupar càrrecs públics.

—¿Per què és més important l'elegibilitat de les dones que no el seu vot?

—Perquè molts càrrecs públics d'índole administrativa poden ésser tinguts per dones mellor que per homes, com per exemple molts que afecten a beneficència, a ensenyança, i perquè el zel, cura i providència, virtuts de la bona administració, són condicions especialment femenines.

—¿Quin exemple altíssim de patriotisme i de civisme han dat les dones a la guerra europea?

—L'esforç admirable de les dones dels països bel·ligerants, que no sols han donat tot el rendiment propi i natural del sexe en hospitals, sanatoris, asils, etc., sinó que com a substitutes dels homes sacrificaven drets de delicadesa del sexe, cooperant amb els combatents i secundant el sacre interès de la pàtria, treballant, obreres i burgeses, en serveis masculins d'administració i de transports, en feines agrícoles i a les fàbriques, no vacil·lant en suportar àdhuc les pesades i perilloses tasques de les indústries metalúrgiques.

—¿I quina actitud d'esperit agraeixen més els homes a les dones dels països en guerra?

—La fe. La fe en la causa de la pàtria i en el triomf; el coratge i serenitat i fermesa d'esperit amb que les dones cooperaven a l'immens sacrifici dels homes per la pàtria, suportant amb valentia el dur treball i el dolor de per-

(*) Capítol del *Compendi d'Educació civil*, de R. Rucabado, que obtingué el premi ofert per l'Ajuntament de Sabadell en els Jocs Florals de 1918, i que ara està en vies de publicar-se, a despeses d'aquella Corporació.

dre els estimats. Aixó vol dir que el valor de l'home ve en bona part del valor de la dona.

—¿Què hem d'entendre per *cooperació moral* de les dones.

—L'exercir elles a consciència la influència que tenen damunt els homes, dirigint-la eficaçment a la mellora individual i col·lectiva.

—¿De quina manera poden les dones exercir aquesta cooperació?

—Utilitzant la seva influència suavíssima i ir tensa per a corregir vicis, dignificar l'atmosfera al voltant d'elles, i elevar amb sa presència purificadora els sentiments i les costums.

—¿Quina és en síntesi la missió moral de la dona?

—Afirmar l'ordre social amb el cast manteniment de sa persona.

—¿Què requereix el cast manteniment de la persona femenina?

—Mantenir intacta la gràcia natural, sense mai perdre-la. No exacerbar la natural seducció de la dona amb vestits extremats i maquillatge. Defugir la presència en actes i llocs de costums desordenades. Exigir de tothom respecte al voltant seu.

—¿Quina és la més immediata acció moral de la dona sobre nostra gent?

—La correcció d'aquest gran vici del parlar indecent, començant per bannir-lo de la llar domèstica amb absoluta intransigència, considerant ofensa personal la menor gosadía de llenguatge vora seu.

—¿Quin altre esforç demana ara a la dona la causa de l'elevació moral del nostre poble?

—L'abstenció del cinema, escola universal de vicis i vanitats, sense contrapès artístic.

—¿Quina altra abstenció ha d'ésser essencial a les dones?

—La dels balls de parelles i dels espectacles on la dona sigui exhibida mercantilment.

—¿Quina orientació de vida es fa precisa a la dona aristocràtica?

—L'aristocràcia de la serietat, que vol dir l'abandó de la vida fútil i vana dels salons i deports mundans; l'abandó sobretot d'aquesta aberració moral que són les festes dites de caritat; l'aristocràcia de la caritat, que vol dir l'exercir la caritat personalment i amb sacrifici, tendint a desvirtuar amb la intervenció seva en les famílies necessitades els odis de la guerra de classes.

—¿I a totes les dones, tant pobres com riques, quin imperatiu moral les hi posa la consciència individual i pública?

—La dignitat en el vestuari, basada en la puritat d'esperit i en la simplicitat de gust, que són a la vegada bases d'honestedat i d'elegància.

—¿Quin perjudici públic causa el vestit excessivament sumptuós, cridaner o inhonest?

—Es pedra d'escàndol pel desordre moral o el desordre econòmic que fa esclatar, produint tant per una causa com per l'altra el consegüent desequilibri privat i públic.

—¿I respecte als complements del vestuari, com el maquillatge, joies, etz.?

—El maquillatge és pràctica absolutament contradictòria de la gràcia natural femenina, que consisteix, segons definició d'En Maragall, en l'oblit, en l'abandó, en no pensar la dona en ella mateixa. En quant a les joies, el seu discret ús està en proporció amb l'estament i en relació amb l'estat general de prosperitat o de necessitat del poble.

—¿Què enteneu per *cooperació social* de les dones?

—L'afany conscient de consolidar i no pertubar l'ordre social, pensant elles que llur caritat i dolcesa pot amollir l'aspror de les lluites socials i polítiques, i multiplicar l'espiritualitat.

—¿Quina és la missió social de les dones en l'estament patronal?

—El neutralitzar la virulència dels debats obrers, invadint i inundant de caritat el camp d'aquestes lluites.

—¿De quina manera realitzaran aquesta missió?

—Fent minvar la distància i la diferència entre la llar patronal i la llar obrera, dissipant l'atmosfera carregada que a la llar obrera sovint s'hi congria.

—¿Com podrà practicar aquest acostament?

—Visitant les famílies obreres—especialment les dels obrers propis que són nostres veritables pròxims,—fent-s'hi amic, dant ajuda en les necessitats, consell sempre i exercint de poder moderador que apaibagui les rancúnies, temperi els esclats i comenci la gran obra de fer renàixer *la confiança* entre operaris i patrons.

—¿Quina altra gran missió han d'exercir les dones dels estaments patronal i menestral?

—La protecció fraternal de les dites obres de l'agulla, i altres que treballen a casa amb retribució insuficient, explotades per empresaris sense consciència, el problema de les quals és un dels més terribles de la societat actual.

—¿De quines maneres practicaràn aquesta protecció?

—Elevant el preu del seu treball, i entenent-se directament amb les obreres, proporcionant-los-hi feina seguida i ben pagada, i fomentant i secunant la seva organització professional.

—¿Què són les lligues de compradores?

—Societats femenines ont les dames es comprometen a no adquirir genres sinó quan sàpiguen que ha sigut produïts per obrers i obreres ben retribuït i treballant en bones condicions higièniques.

—¿Què direu de la tendència dita *feminista* a ocupar les dones carreres i llocs intel·lectuals?

—Es lloable en quant signifiqui la possibilitat d'aportar les dones la seva acció moderadora i provident a noves esferes d'actuació, o bé d'exercir professions no contradictòries a la seva naturalesa física i moral. No ho és en quant signifiqui defugir expressament la santa servitud maternal, que sols a la superior servitud religiosa pot cedir.

—¿Quina és l'obligació inexcusable de totes les dones, a la qual cap en consciència pot subtreure's?

—L'exercici de la caritat en qualsevol de ses mil formes d'aplicació, privada o pública, individualment o per associacions, en favor

de qualsevol mena de necessitats, de veïns, de pobres, de malalts, de treballadors, de dones parteres, d'infants, etc.

—¿Quina és la preparació essencial, base comú de la educació de totes les donzelles, sigui quina sigui la seva professió?

—Preparar-se per a ésser mestres de casa, per medi de formació religiosa fonamental, i adquirint els coneixements científics i pràctics de l'estat: economia domèstica, puericultura, higiene, labors pràctiques, etc.

—¿Quin pensament té de tenir present la dona mestrea de casa?

—Que la llar és el primer aglutinant social, i que la dona que aplica son cor i sos coneixements a formar una llar en la qual els seus s'hi trobin bé, fa certament política social constituent i constructiva, defensa i consolida la societat humana, i no sols compensa sinó que supera les prèdiques disolvents i els esclats de l'anarquia.

Poesia Catalana

L'ESTACIÓ

Espessa xarxa fan les vies,
entrecreuant-se indefinidament.
Negres són tots els murs.
Sense parar es sent
el so estrident
de la corneta,
toca pausada la campana,
i esglaiadores
s'ouen les veus de les locomotores.
Es fa de nit.
Van encenent-se llunyedanes,
com les estrelles,
les llumenetes blanques i vermelles
i reconforta l'esperit,
el cant del riu, que poc a poc sorgeix
dins el brogit.

En una via obaga,
un tren roman, amb els llums apagats,
i els passatgers endormiscats
miren la nit com a una amiga
que a les tenebres immòbils els lliga.
Però es desfà sobtada
la llunyania negra:
dos fanals brillen dins l'obscuritat
i va creixent l'esclat
de les pupil·les que la nit esqueixen.
Xiula a la boira la locomotora

i arriba el tren
que un sol moment
ha de restar aquí.

Com un llampec he vist lluí
el bell mirar
d'una donzella,
que potsé aguanta el fil de mon destí
i fuig per no tornar.

L'estació resta en la fosca.
Sols endolceix
mon esperit,
el cant del riu que poc a poc sorgeix
dins el silenci de la nit.

MIQUEL FORTEZA PINYA.

DIALEGS CRÍTICS

IV

Concerts.—*La nostra expansió literària* (a propòsit d'una conferència d'En J. Arús).—*L'esprit de la València nova* (a propòsit d'unes proses d'En Daniel Martínez Ferrando).

30 d'abril.

Dionisi.—Aquest col·loqui havíem de tenir-lo a casa meva, egoïsta Eleuteri. Mes per aquesta vegada he vingut encara a casa teva, no per tu que no t'ho mereixes, sinó per veure'm al entorn la vària nombrositat d'aquestes roses.

Eleuteri.—Les roses de Sant Jordi, generós Dionisi; les roses que el bon Maragall aquella diada portava tot content, saludant a dreta i esquerra la multitud patriòtica.

Dionisi.—Per què has evocat la gran figura mesurada, ara quan t'anava a parlar de certes gesticulants desmesures?

Eleuteri.—Molt, Déu meu, ens caldria parlar sobre aqueix capítol; i molt criticar-hi. Quina varietat desagradable entre els dos extrems: el bàrbar gest desafortat qui es creu molt mediterrani, o la reacció contra ell qui es creu mediterrània molt més encara: la no

menys bàrbara immobilitat qui fingeix mesura.

Dionisi.—En canvi en Maragall, sense amoïnar-se gaire, quina presència, difusora de mesura, tenia!

Eleuteri.—Perquè era en ell una actitud i no un gest la mesura. Ja sabs com jo, d'anys ençà, oposo a la moral, a la estètica del gest, la estètica i la moral de l'actitud; si tens com aquell Mestre l'ànima elegant, facis el que vulguis ho faràs amb elegància. Ara, quan es tracta d'amagar o disfressar l'almogàver o l'arrivista que es porta dintre, ja és una altra cosa.

Dionisi.—No és però de tota aquesta moralitat del gest que jo ara volia parlar-te sinó d'un cas particular d'aquella categoria del gest que podríem nomenar verament histriònica: el gest d'home davant una multitud que ell vol impressionar interessant-la més per la seva persona que pel que fa o diu en aquell moment: el gest del comicastre posant-se davant del poeta interpretat; de l'orador politicastre posant-se davant de les idees que fingeix servir.

Eleuteri.—Sí, vaja, tot l'aparell d'aquell esforç qui tendeix a provocar en el públic una descàrrega sentimental qui es tradueix en

la ovació inconscient. *La sofística del gest!*

Dionisi.—Sí, però encara generalitzem massa; el meu propòsit era modestíssim; tant, que ara em fa riure de pensar-hi; vull parlar-ne però; jo volia referir-me al cas concret del director d'orquestra qui es creu més important o tant important com les obres que executa.

Eleuteri.—Car Dionisi, aquí la natura posant el parany de la vanitat a aquell home fa un bon servei als qui amem la música. El desinterès absolut segurament no li dictaria l'esforç qui ens proporciona musicals delícies.

Dionisi.—Sí, però imagina't ara una situació terrible: vols anar a un concert i trobes preses totes les localitats des d'on no es veu el director.

Eleuteri.—Verament el cas és tràgic: i com els escarmentats augmenten dia per dia, el cas ja sovinteja.

Dionisi.—Gairebé més valdria entornar-s'en a casa. Prou deus saber el que és, malgrat totes les precaucions que puguis adoptar, distreure't un moment, mirar davant teu i atrapar el director en un moment entusiasta: ja ets perdut; ja t'en vas a casa emportant-te'n algun bell fragment que afeccionaves, esguerrat per tota la vida. Ja se t'hi ha encastat indisolublement alguna imatge com la d'un pas absurde de gimnàstica sueca, o d'unes clenxes genials qui ballen pel front regalimant, o d'una descàrrega epilèptica sotragadiça de braços i desllorigadora d'esquena, o el més fatal, el més fatal, amic Eleuteri—de qualque gest abandonadiç i llanguent de ballarina barbuda!—Sí, val més entornar-se'n com tu dius abans d'exposar-se a tanta dissort.

Eleuteri.—I el cas és que una gesticulació així exagerada, no sols distreu i fa riure el públic sinó—ho sé per verídiques confidències—torba i esgarria els executants.

Dionisi.—Sense comptar pels temps que corren amb un conflicte social que es produirà qualsevol dia.

Eleuteri.—Un conflicte social? Perquè rius?

Dionisi.—Pensa, caríssim, el dia que els músics s'adonin com és depriment per a ells que un director s'afanyi d'aquella manera com si volgués donar a compendre al públic:

«Mireu si m'en costa de penes i treballs el treure partit d'aqueixa colla!»

Eleuteri.—Qui sab el que pot passar! Altrament jo tenia un amic estranger, anglès per més senyals, qui es divertia força amb certs mestres dels nostres països. Un cop es feia el càrreg que més valia no escoltar l'obra executada, no era per a ell una distracció insignificant tapar-se les orelles i donar-se el gust de veure un senyor amb frac o levita pres d'aquelles inaudites agitacions dionisiaques.

Dionisi.—Bé, però nosaltres no podem permetre'ns aquests luxes fins que vora la mediocritat amb qui podem divertir-nos, no tinguem abundantament l'excel·lència que podem admirar.

Eleuteri.—Sí, però què hi faràs? Què respondre quan et diuen que no poden fer-hi més: que tots aquells gestos—argument irresistible—*els brollen del cor?*

Dionisi.—Jo respondré que em sento ofès de que ells no sàpiguen contenir-se davant d'una concurrència distingida els gestos que no s'els permetrien en un saló, per exemple.

Eleuteri.—Es molt graciosa la teva indignació, caríssim. I si l'home no pot contenir-se?

Dionisi.—Que s'amagui on no el vegem, què diable! Jo no vaig al concert per veure'm ballar davant el senyor Tal, sinó per sentir bona música. I com més el senyor Tal es faci oblidar per la bella execució, més l'aplaudiré tot seguit.

Eleuteri.—Bé, bé; jo crec que hi ha un encara pitjor que aquesta fany del senyor Tal perquè ens adonem de la seva existència; i és la desfiguració de l'obra executada; per mor d'una interpretació més personal? (pobres de nosaltres!) no: ni això. Per la impúdica manifestació d'aquell dinamisme acrobàtic excitador de l'estúpid aplaudiment reflexe. La execució galopant, saltant per damunt de tota justesa expressiva en la més bàrbara confusió. Ai de l'autor a qui toca el lloc darrer del programa.

Dionisi.—Els entusiastes finals de Beethoven són particularment malhaurats en aquest respecte. Tornar en galop desvergonyat un *allegro molto* no causa gaire escrúpols. Es malhaurat, sobretot en mans de mestres forasters, aquell final entremaliat de la *Setena* de Beethoven. El més trist és que trobin emulació

en orquestres indígenes. I quan el fet es produeix davant d'una concurrència qui s'associa precisament per evitar aquests excessos, la cosa fa més pena encara.

Eleuteri.—Sí; prou feina hi hauria, Déu meu, no ja a executar perfectament sinó a llegir sisquera correctament una simfonia, un quartet de Beethoven o Brahms: fa por de pensar la suma que una execució perfecta demanaria en executants i directors, de coneixements tècnics, i exercitaments obstinats i de condicions emocionals i coneixements estètics i fins històrics i filosòfics; sí, filosòfics i tot.

Dionisi.—El públic va adonant-se cada cop més d'aquestes coses i arribarà dia que les farà impossibles.

Eleuteri.—Qui sab; de tal manera podrien anar els afers socials, que amb el temps un quartet de Beethoven devingués més incompreensible que un geroglífic egipci abans de Champollion.

Dionisi.—Esperem que no, caríssim. I deixant per altre dia parlar concretament i amb elogis merescuts de certes manifestacions musicals nostres, girem els ulls al problema de *La Nostra Expansió Literària* de que l'amic Arús parlava en una assenyada conferència que ha fet molt bé d'estampar. Tots els punts que amb encert hi toca omplen el nostre esperit de ressonàncies.

Eleuteri.—Jo dec dir-te francament que respecte a la nostra expansió literària moderna, fins avui, sóc molt escèptic; i en sentir-ne parlar faria si podés la graciosa rialla que feia don Joan Valera quan sentia parlar de l'expansió literària del seu país. Respecte a l'èxit de les traduccions d'obres modernes nostres a l'estranger, val més deixar-ho córrer.

Dionisi.—Creus tu que el fracàs sigui degut a manca de vera valor en les obres traduïdes?

Eleuteri.—A manca de valors universals, qui resisteix ni la prova d'una traducció. A manca d'interès real per al llegidor estranger.

Dionisi.—Ni l'interès pintoresc?

Eleuteri.—Ni aquest, sovint; però aquest tampoc el voldríem. L'ideal a assolir fóra que l'estranger trobés en la nostra literatura moderna certes excel·lències que en la seva i en

altres no trobaria, certs accents o certes ideologies qui l'inquietessin, o al menys una col·laboració artística, ideològica, que fos al seu laborar espiritual verament necessària.

Dionisi.—Fa por de pensar el camí a recórrer per assolir això.

Eleuteri.—No: jo sóc optimista en aquest respecte. Les ressonàncies d'Europa que aquí sovint havíem rebut tributàriament o amb incomprensiu dilettantisme, eren sovint les més contràries al nostre essencial esperit. Pensa en el romanticisme, en el decadentisme; però de Nietzsche ençà han canviat les coses. Ara les veus qui es fan sentir per Europa són ben germanes nostres, ben favorables per al nostre esperit i les nostres més nobles tradicions. El moment és més que mai favorable per a una col·laboració a la qual puguin servir les penetracions intel·ligents en nosaltres mateixos.

Dionisi.—En nosaltres mateixos, però no com certs repatanis creuen. Com tu deies una volta, *Cavalleria rusticana*, tant pintoresca, és gairebé una obra sense pàtria. Res en canvi més francès que una tragèdia de Racine. Val més que posem exemples forasters, oi?

Eleuteri.—Cal oi més treballar força la llengua. Ella és tant purament llatina que té la comprensió assegurada per part de tot estranger culte i en conseqüència la expansió el dia que la mereixi. Cal per això anar amb compte que la tendència medievalitzant no la encarcari massa. Recordem una bella pàgina d'en Pujols sobre l'acció agilitadora del llenguatge popular dels segles XVII i XVIII.

Dionisi.—I no temem l'aportació estrangera moderna. El gal·licisme per exemple, com diu en Joan Arús en la seva conferència.

Eleuteri.—En això no seríem d'acord. Jo crec, al contrari, que hem d'anar amb compte aquí. Amb el gal·licisme sobretot. No han mancat aquests anys darrers a la llengua nostra abundants aportacions de formes gal·liques i parisenques i bulevarderes i tot. Tu i jo tenim d'això mant pecat sobre la consciència. Cal penedir-nos-en i vigilar-nos. Cada dia em sembla el gal·licisme més perillós per al geni de la nostra llengua. Es a tot allò de espiritual i elegant i àgil del nostre parlar familiar i popular que hem d'anar a cercar agili-

tat per a la nostra llengua, mentres per altra banda li fèim adquirir els mots tècnics i de vida social moderna que li manquin. A més jo tinc una fe inebranlable perquè descobresc cada jorn més germanor d'esperit entre elles, en l'influència de l'antiga parla grega.

Dionisi.—No obstant, la teva prèdica no és sovint prou ben interpretada.

Eleuteri.—No: se la confon sovint amb les invitacions al pastitxo, a la imitació, a la resurrecció. Se la confon amb la prèdica dels qui s'omplien la boca de Grècia entre nosaltres i no sabien el grec i tot lo més coneixien la literatura hel·lènica per traduccions i comentaris francesos; era l'esperit francès en fi de comptes el que predicaven. Jo sorprendria mant ingenu assegurant-li que no es tractaria ni sisquera d'allò que s'en diu una *continuació d'esperit*. És més subtil damunt els esperits i els pobles vigorosos la influència hel·lènica. El miracle d'aquesta influència és que vora la claror de sinceritat i de vida exuberant i bella i de profunda universalitat humana de l'art hel·lènica, s'exalta i renaix allò que hi ha de més *propi* i més original en cada artista i en cada època. Et posaràs en contacte amb l'art francès i arribaràs a fer art francès; amb el llatí, amb l'italià i arribaràs potser a ésser un italià, un llatí. Pose't en contacte amb l'art hel·lènica, i àdhuc quan voldràs imitar, tot el que hi hagi en tu d'original brollarà de tu i s'organitzarà en les teves obres. Exemples el segle XVII francès i lo millor del Renaixement italià. Res més francès que un Racine o un Fenelon. Res més bellament castellà que un don Joan Valera.

Dionisi.—«Bé, però si tots ens haguéssim de posar a estudiar el grec... et responen els ingenus.

Eleuteri.—I jo els replicaré sempre: No es tracta de que tots l'apreneu: basta que uns quants el sàpiguen i n'escampin l'esperit. Rafael no coneixia el grec ni gaire cosa de la vida hel·lènica, però el seu amic Castiglione era un humanista. Lafontaine no sabia el grec, però el sabien vora séu Fenelon i Racine, i la Plèiade i els humanistes un segle abans hel·lenitzaven la França. Sí, amic meu, jo insistiré sempre en que hel·lenisme comprès com

Jo el comprenc és i serà sempre quelcom més viu, més fecunde, més comprensiu, que classicisme com per aquí se l'entenia fins ara. Sóc segur de que la influència grega faria envellir entre nosaltres la tendència al gal·licisme i la deixaria únicament per a donar un tint de gòsadia a l'estil dels periodistes cursis. I aleshores, qui sab si un dia els francesos arribarien a cometre catalanismes.

Dionisi.—Montaigne i Rabelais altre temps ja els cometien.

Eleuteri.—Cal però que la llengua ben agilitzada serveixi un pensament ben propi, ben *universalment nostre*. Fa pena el poc que coneixem encara els pensadors nostres dels segles d'or. Tot el que s'ha fet, ha estat una bella tasca erudita qui ha preparat els materials. La tasca és immensa i demana dots de preparació, de penetració i disciplina, difícils d'assolir.

Dionisi.—Altrament una bella tasca d'expansió literària és la iniciada vora la científica pel nostre Institut.

Eleuteri.—Caldria però que la publicació dels nostres clàssics en belles edicions crítiques fos activa i abundosa.

Dionisi.—Però algú per altra banda deuria emprendre's seriosament la publicació popular el més completa possible i en ortografia completament moderna de tots els nostres clàssics. L'èxit editorial em sembla segur si la cosa es feia amb traça.

Eleuteri.—I encara per a favorir la expansió mundial de la nostra passada literatura, la formació d'una biblioteca políglota on es reproduïssin en presentació pulcra i llenguatge modernitzat les antigues traduccions d'obres nostres. Aquesta biblioteca caldria que circulés força entre la gent erudita dels països que van traduir-les i àdhuc entre els simples dilettants.

Dionisi.—Altrament, si no fos per por de que ens titllessin de massa favorables a les nostres últimes generacions i a les actuals, jo crec que tenim ja uns quants noms, de Maragall ençà, qui compensarien l'esforç de qui volgués aprendre la nostra llengua.

Eleuteri.—Malgrat aquests noms no siguin el teu ni el meu, callem, amic: no semblen immodestos.

Dionisi.—Bella generació també la dels joves catalans de València. Cada jorn van donant senyals més prometedores. Com aquest llibre *Les llunyanies suggestives*, d'en Martínez Ferrando.

Eleuteri.—Sí, ell té una actitud de sensibilitat dolorida i elegant qui li dicta pàgines interessantíssimes. Llàstima que en el seu llibre reaparegui de tant en tant el *quadre*. I que la delicada intuïció sigui rompuda en la seva unitat per massa detalls anecdòctis, de família, i àdhuc de veïnat. Llàstima que sovint en Martínez Ferrando dongui massa importància a l'*argument* de la narració. El record massa concret i circumstanciat de les observacions seves el perjudica sovint. Mes per a veure el que pot esperar-se de la seva sensibilitat, cal recordar aquella narració qui es diu *Japonesos a la platja*, on el *valencianisme* és totalment esvair.

Dionisi.—Es bella la estilització, la japonització del paisatge, sense deixar la visió justa, que fa el nostre amic, quan sab veure'l pels ulls dels dos nens japonesos.

Eleuteri.—De totes maneres, quina distància separa aquesta València delicada i elegant—àdhuc en les escenes més populars—d'aquella València brutal i pintoresca d'un Blasco Ibàñez. Blasco Ibàñez i l'esperit dels seus llibres: heus aquí el mal exemple a no seguir que ha de tenir present tot bon valencià d'avui. Tot el que és Blasco Ibàñez és l'element pintoresc, l'element foraster de València; l'element *no català*. Estimi el bon valencià les barraques i els tarongers, i les falles, i les albaes, i l'horxata de xufles; però si no comprèn que València és quelcom més que tot això i que si tot això desaparegués València seguiria sent València, sigui segur que no ha assolit el grau espiritual que demana d'ell la seva pàtria. Quan penso les lliçons bellíssimes del més pur catalanesc que ens donen els valencians dels segles aurífics i veig mant filòleg pintoresc entretenir-se a regla-

mentar les formes dialectals més corrompudes, amb l'estigma d'esclavitud a l'esperit foraster, m'indigno i ni voldria reconèixer la bona voluntat de l'esforç.

Dionisi.—Es dir que tu no acceptaries la idea dels *moderats*, de que és precis anar amb peus de plom per a no comprometre la causa, i no suscitar 'malicioses suspicàcies; tu no creus que cal fer certes concessions al pintoresc?

Eleuteri.—No: jo, si fos escriptor jove valencià, seria coratjós, inexorable, contra tot el que volés fer de la meua terra una província. A la València pintoresca i casolana oposaria la València-Catalunya, la València Universal. I m'ofendria que vinguessin turistes a copsar detalls pintorescs. I m'honoraria que hi vingués un Fòster Watson a seguir-hi les petjades de Lluís Vives. I conculcaria als meus compatriotes la convicció de que el dia que fossin una vintena a veure la València, travers dels nobles records que la devia veure l'erudit anglès, València era salvada. I llegiria a tothom manta pàgina dels seus llibres sobre el gran humanista valencià, on es fa l'altiu acostament del mot València i el mot Roma. *València*, és a dir *Valer*, *Poixança*: *Roma*, segons certs etimologistes, també *Poixança* (ῥώμη, força.) I treballaria fins a morir-ne si fos necessari perquè València perdent tota ganga de provincianisme es trobés ser el que és: Catalunya, i tinguéssim l'orgull de sentir-se Catalunya. Que Catalunya també tindria l'orgull de dir-se simbòlicament *València*, es a dir, *Roma*, és a dir *Poixança d'Universalitat*. El qui pugui entendre entengui.

Dionisi.—Et veig tot exaltat, amic Eleuteri. Posa fi aquesta bella exaltació al nostre col·loqui. I sigui el vinent a casa meua. Ja hi tindrè mant volum de poesia. Per ara, ja n'hi tinc un d'interessantíssim d'en F. Catasús, amic dilecte, i amb impaciència n'espero un altre del benvolgut Carles Riba.

J. FARRAN I MAYORAL

LLETRES

DOLORS MONSERDÀ DE MACIÀ

Tot un exemple, tota una tradició, tot un afany de no perdre el contacte que desapareix. Amb el traspàs de la senyora Moncerdà un bell macis d'illes de cases, compacte i assenyalat, perd el seu narrador indígena. Les barriades de Sant Pere, el barcelonisme impermeable a la cosmopolitització de poderosa embranzida, romanen sense romancer. De petits aprenguérem l'adjectiu; els cronistes l'havien estereotipat; els crítics se'n servien per afalagar una amistat, per allargar una gasetilla o per satisfer un deure. Nosaltres el diem inflat amb tota la sava que enriqueix una admiració i un respecte i el repetim gairebé amb orgull: — La venerable senyora Na Dolors Moncerdà de Macià és morta.

LA NOSTRA EXPANSIO LITERARIA.

Del llibre de Joan Arús que porta aquest títol reproduïm aquest capítol:

«El moment actual de la poesia catalana»

La nostra poesia actual no solament està per damunt la cultura popular sinó que ultrapassa el camí fet per les altres manifestacions literàries, així en quantitat com en intensitat i vàlua estètica.

I això coincideix amb un fet que per si sol explica l'excel·lència de la nostra poesia d'avui: la reducció dels qui es dediquen al seu conreu, fins al punt de poder dir que aquests són els únics que tenen lluc de poeta i vocació real i positiva per la poesia, i que alguns d'ells en fan ja una veritable professió literària.

Han mort els aficionats d'altres dies, i, si algun en queda, es retira resignadament i permaneceix en un discret i penombrós silenci. Si algun encara fa sonar la lira, fa una remor estranya i anacrònica.

La poesia és dels joves; no dels joves d'anys — entengui's bé — sinó dels joves d'esperit i de procediments.

Hi ha, entre els nostres poetes d'avui, una certa unitat d'esperit i un sentit d'estructura i de coordinació tals que fan l'efecte d'haver entrat ja en un període francament clàssic. No debades ha dit En Montoliu que l'obra de l'Eugeni d'Ors demostra que hem sortit de l'època romàntica i que hem entrat de ple en la segona època per excel·lència política, d'activitat cultural, de voluntat i d'organització.

Aprofitant l'avinentesa, l'obra del

senyor D'Ors, amb la seva teoria de l'arbitrarisme, amb la «Filosofia de l'home qui treballa i juga» i amb el patró ideal i simbòlic de la Ben-Plantada, ha influït visiblement la nostra jove poesia, com tota l'espiritualitat del noucents.

L'unitat en la diversitat de la nostra poesia es manifesta especialment en la riquesa i l'elegància verbal dels nostres poetes i en el gust i l'instint de selecció que els mena en la tria dels temes a poetitzar, tan diversos, en general, dels que servien la nostra poesia abans del noucentisme, abans de l'adveniment gloriós d'En Maragall.

En Maragall, amb el seu intuicionisme poètic, amb l'efusió lírica dels sentits i amb el seu culte de la paraula viva, descongionà el nostre sistema poètic, donant-li una vivacitat desconeguda i amarant-lo d'un fort humanisme.

Aquest sentit d'humanitat, que no tingueren els romàntics, ha passat a la nostra poesia actual, espiritualista i sensualista alhora, com una de les seves qualitats més estimables.

Cal advertir, com una cosa significativa, el predomini dels poetes lírics o subjectius en la nostra poesia, com una continuació lògica de l'espiritualisme dels nostres clàssics, entre els quals excel·leixen Auziàs March i Jordi de Sant Jordi.

Els amen singularment de cantar-se a si mateixos i són profundament introspectius. I fins quan donen amb llurs cants la sensació de coses exteriors, dels homes o del paisatge de la terra, del mar, de la ciutat o de la muntanya, impregnen de llur esperit les coses que canten i són molt inclinats a atribuir-les-hi facultats d'éssers vivents i àdhuc sentiments humans. El cas del nostre López-Picó, el creador de mitologies, és prou eloqüent en aquest punt. Ell ha dut la Ciutat, amb els seus cants, a un antropomorfisme tot original, i sembla compenetrar-s'hi de tal manera, en cos i esperit, que la sentim palpitant en ell com una dona real.

Diu l'Alexandre Plana que els nostres poetes d'avui senten unida a llurs emocions la visió de la terra i que el paisatge influeix en ells dominantment. Aquest fet és una bella fermaça pel que atany al caràcter de la nostra poesia, car ell ha de contribuir a donar-li un segell inconfusible de catalanitat que ha de fer-la universalment interessant.

Es innegable que l'ambient d'un poble influeix d'una manera decisiva, com vol Taine, en la forma de produir-se el poeta. Nosaltres, doncs, no hem de voler defugir el nostre ambient.

Com més propici sigui l'ambient a les facultats del poeta—expressió de la realitat, dels ideals i la psicologia del seu poble—o, inversament, com

més les seves facultats s'adaptin a aquella realitat, més excel·lència n'haurà la seva obra i més perdurabilitat.

Per això tots els poetes, a Catalunya, són essencialment nacionalistes i volen contribuir a la purificació del nostre ambient social, i senten el patriotisme d'una manera pràctica i constructiva. Ells no es desinteressen del poble, encara que el poble no els llegeixi: no són venjatius. Fugen de les torres d'ivori i recaben les prerrogatives socials que a França reclamava un dia Maurice Maclair. D'entre els nostres poetes n'hi ha que no desdenyen d'ostentar càrrecs públics en municipis i en assemblees, en diputacions i parlaments. I així, alhora que donen al seu art un aire de professionalitat dignificada, són homes perfectament normals, sense la xelina dels modernistes ni les melenes dels romàntics, però amb un concepte del patriotisme més alt i més consciencios.

Aiximateix, els nostres poetes volen ésser homes de cultura, amb un interès insadollable per totes les aportacions de l'esperit modern, de la ciència i de la filosofia. L'esperit immortal de Goethe—tan alemany i tan universal, i tan saturat de cultura—sembla fer-los de norma i d'exemple edificant.

En esdevenir més humans—com hem remarcat—els nostres poetes han esdevingut més catalans, i en esdevenir més catalans han esdevingut més universals.

Hi ha dues maneres d'ésser universal; hi ha dues maneres d'interessar—sempre, però, sota la solvència d'una valor—: la una, per l'universal que l'obra d'art conté, i l'altra, precisament, pel concret, pel peculiar—pel no universal.

Totes les literatures presenten, en variables proporcions, aquest doble interès local i universal.

Hi ha un sistema d'idees i sentiments que són patrimoni de l'ànima universal, i el poeta qui n'és intèrpret, malgrat de la seva llengua, és un poeta universal, sense perdre res, però, de la seva personalitat, com ho és, per exemple, un Rabindranath Tagore.

Qui negarà la valor universal de bona part de l'obra d'En Josep Carner, —del «Verger de galanies», per cas—i dels epigrammes d'En López-Picó? I, d'altra banda, qui negarà el sentit terral, el gust indígena, el perfum català, nesc, dels poemes d'En Sagarra? Ni—com diria el senyor Farran i Mayoral—la concretesa, l'interès nacional, local, i àdhuc determinadament barceloní, de llibres com les «Auques i Ventalls», «Les planetes del verdum» i «Espectacle i Mitologia»?

Potser les formes actuals de la nostra poesia resulten ja una mica gastades, massa iguals i massa rígides per a tancar la inquietut dels nostres es-

perits; potser caldria descenyir-les una mica i donar a la nostra mètrica una mobilitat més àgil i més sorprenent, sense perjudici de conservar, però, els motlles tradicionals que formen la

gran canal per on la nostra poesia discorra. Alguns poetes han iniciada ja aquesta evolució, seguint el camí de mants poetes francesos com Paul Claudel i Charles Péguy, essent de

remarcar en aquest aspecte, i com una aportació nova i de gran preu en la nostra poesia, els poemes d'En Ruca-bado publicats a LA REVISTA, d'una extraordinària vigor expressiva.

ELS LLIBRES

FLORIDA, de Mercè Tobella.— Amb una Presentació d'Emili Guanyabens.—Impr. Ramon Tobella.

Aquí a Catalunya, una domèstica ànima femenina que es desclou a la poesia, com aquesta, gosariem dir que ja ens té un valor per aquest sol fet d'existència, independentment dels mèrits que puguem atribuir a l'obra propiament. Na Mercè Tobella recull en el seu llibre memòries d'uns paisatges, confidències en gir del seu jardí, del seu piano, de les seves amigues, i d'un amor incipient. Sobretot això darrer, que una noia surti a cantar-nos coses del seu festeig, en aquest aire de Barcelona, ja fa per sí mateix un ressò, no diré tant nou, perquè del tot no ho és pas, però almenys tant excepcional, que davant la novetat se'ns encanta la voluntat de judicar; i així com a un jove poeta, a un home, li exigirem certes dotes, i àdhuc a cada un un més enllà, i ens recordarem de ço que és un ripi o una falsa cessura o dels graus d'intensitat lírica, davant l'existència nova d'un numen femení, per ventura la curiositat del pur esdeveniment ens lligarà les mans per a qualsevol crítica.

Tots sentirem certs sentiments de germanor o tudoria purament domèstics, envers aquesta noia quan canta:

Flors belles i gentils! Quan vingui l'estimat
de les vostres colors, ell restarà encisat...
i en dir-me adeu, gojós, jo li daré una rosa
que abans hauré besat.

O quan parla d'un altre present de
flors rebut:

Flors! les primeres que el cor humil
gojós accepta! pomell gentil...

amb aquests punts d'admiració i tot,
després de *Flors* i després d'*acceptar*,
tant honestament psicològics. O bé
quan se'ns revela filharmònica i diu al
seu piano:

Jo et vull guardar per sempre, arca estimada,
ja que tu saps dels meus secrets l'essència.

En una de les poesies hi torna el
joc del *si* i el *no*, tot desfullant una
margarida: *Margarideta, Margaridó:*

M'estimen o no? Per ventura una filtració d'aquell rajolí de romanticisme de la menestraleta goethiana que aquí a Barcelona es propagà més aviat en forma d'òpera, d'aquell *Faust*, quan els sillons del Liceu encara eren de vellut vermell i que encara les pintures del decorat de la sala semblaven diluïdes amb la llum ubagueta dels carrers adjacents al de *Fernando*, o amb la del mateix vestibul del Liceu quan no està il·luminat artificialment: reminiscències que la pubilla barcelonina porta més o menys somes adins seu, per heretament d'una o dues generacions endarrera. I Bècquer? aquell Bècquer que aquí rebrotà en aquelles *Intimes* que ara ens fan fer certa ganyota de vergonya com per causa d'una sabor agrella, no torna en aquests versos?

Quan contemples extàtic l'estelada
des del jardí, creus que és la brisa alada
a que canta prop teu amb dolç ressò.
No ho creguis, no, l'amor! El cor t'enganya:
qui canta allí, só jo.

Devegades perxò, esdevé un xic brava i intencionada, en una reacció molt de noia guardada i fèrvida precisament, com en *Pagès de la Muntanya* o en *L'Obstinada*. També hi ha aquelles invocacions, aquells pactes amb Madona la Dolor, a qui tanta joventut poètica s'ha encomanat com per a estar-hi bé l'hora que es presentés, amb una tremolor de veu, temorega i fina:

Dolor, duu'm en tos braços que encara soc infant

Malinconies, esperançats recataments de noia dòcil, amb un timonet ferm amagat sota el front tantmateix, domèstica, barcelonina.

En Guanyabens, en la seva poesia neta i concisa ha trobat el terme lapidari per a un pròleg del llibre de Na Mercè Tobella:

Sa veu de nena encara sento,
Deixeu-me avui ser-li padrí.

Sí; fillola de la nostra ciutat esdevé sobretot quan diu:

La pau jo l'hetrobada.
Mon cor amant, seré,
viurà pels altres, sempre
joió: No envejo re.

Aquesta pau que en el jardí de Poesia català d'avui, altres numens femenins ja hi havien fet acatament, ens fa pensar amb el Goethe de les serenitats plenes de pensament que en el seu *Torquato Tasso*, amb altres paraules, posa el mateix sentit en els llavis de la germana del duc de Ferrara Anfós II. Comparant els dalers de l'home que no troba mai el camp de la vida prou gran per a escometre-hi tot sovint una empresa nova i l'enfebren béns llunyans i glòries enlairades, amb els dalers de la dona que vol un sol bé en aquest món, encara que sigui modest, però que li resti constant, que és el d'una llar pròvida amb un amor per tota la vida, la germana del duc de Ferrara, referint-ho a això sintetisa:

L'home vol llibertat i pau la dona.

Aquesta noia representativa també; i si alguna llibertat vol, és d'una mena tant dins la mesura i la delicadesa que no és sinó una resplendor de la pau. Que Déu li conservi a totes hores. Però emetre ara un juí crític del seu llibre? Com, i per què?...

EL BURGÈS GENTILHOME, de Molière.—Trad. de Josep Carner.— Editorial Catalana, S. A.

Quan una passió es fa seu un home hi haurà en ell per a l'autor de Teatre subjecte avinent, des de la farsa a la tragèdia. En aquesta comèdia de Molière, la farsa que hi entra en molta proporció, ben mirat, fonament mirat caldria dir, no és farsa sinó a mitges. Com tot home posseït d'una d'aquestes aficions estremades del cor o de la ment, que el poble sol dir-ne amb justesa *fixaments*, el personatge de Molière és propens a creure's als qui l'enganyen i mentre tant a tenir per absurdes les realitats que li pertiquen. Perquè ell mateix viu, per dir-ho així, en la farsa que s'ha anat creant. Perxò, és versemblant que el Burgès Gentilhome es cregui aquella farsa plenària del darrer acte, que Molière posà en la comèdia amb un sentit psicològic molt just.

La traducció d'En Carner, adequadíssima.

FULLES VENTISSES. Poesies de tots vents, posades en català, per Joaquim Ruyra.—Publicació «Marinada». Impr. Llorenç Castelló. Palamós.

El nostre modern homèrida davant, autor de *El Rem de Trentaquatre*, amb el títol del llibre d'avui sembla com si arrebossés la seva originalitat amb una grisa sobrevesta, però els qui han anat seguint la seva producció prou hi destriaran les poesies originals.

Els caires de l'esperit religiós i pairal d'En Ruyra, així com el desig d'elegància fill del seu sentit estètic o del seu contacte amb la mar que diuen que és fomentadora de fineses, tornen en aquest llibre, en el qual només accidentalment hi trobem la proximitat o la planor d'estil gairebé inevitables en el qui fa el pas de la novel·la al poema, potser encara amb major risc que en el cas invers.

Quin prodigi d'identificació és aquella traducció del *Beatus ille!* I en tot el llibre, com flors sobre un prat, les paraules i caients que l'autor de *Marines i Boscatges* ha recreat i unificat, fent individual per obra del geni el gran poema escampat per les marines del Llevant o Girona endins, emulant així ço que en el seu temps va fer amb formes de niçaga popular aquell Shakespeare tant admirat d'uns, i d'altres blasmat i àdhuc negat. En l'home de geni tot acaba en creació; ell duu dins el pit l'alè que mou i ordena, que de les engrunes humils en treu l'hòstia i hi posa Déu, amb el seu hàlit. En Ruyra es un d'aquests inspirats en les deus vives, recreador.

Hi ha una branca de la Poesia que En Jaume Roig en fou el mestre, i des d'ell potser l'únic segon en una producció de conjunt ha sigut En Guerau de Liost, en els seus *Somnis* particularment, i aquest amb un nou prestigi de personal imaginació. Vull dir aquella branca de la poesia que tractant en temes familiars cobra inspiració i esdevé disert document, per una humana plenitud sucosa d'enginy o d'experiència que s'hi vessa. En el *Libre de les Dones* d'En Jacme Roig hi trobo més fresc cabal de flexibilitats de dir i ric inventari de nominacions i qualificacions que no en molts dels trobadors al plegat, i crec que tot novici nostre, rimador o prosador, faria be d'agilitzar-se amb unes quantes llegides d'aquell platxerios poema.

També En Ruyra per involuntàries afinitats que segles a través es produeixen en els talents, potser perquè en el món sempre hi ha un fons comú perdurador, en el seu llibre *Poesies*

ventisses en té una que és la rondalla *De mala mena*, d'humana significació, àgil i diserta en l'expressió, dins del tema imaginari familiar, que no desmereix d'aquell gènere.

El nostre homèrida tenia tot dret, havent parlat amb les Sirenes, de conversar amb les Muses, després del seu poema *El País del Pler* on també aquella agilitat hi floreix.

POEMES DEL TEMPS, de T. Catasús.—Impr. Francesc X. Altés.

Si els antecedents ja seria més fàcil, no sabria pas trobar els més immediats secrets, els tocs de la gràcia que han tret de les entranyes de Catalunya la plèiade jove de poetes lírics de visió gairebé celestial, joiosa, vencedors del dolor en el dolor, conscients de l'encís carnal del femení perdurable, però també conscients del límit precís dins el qual el foc interior es manté digne d'ésser ofert al déu dels Forts i dels Purs.

El fet és que d'una manera que ens sedueix, un estol de lírics moderns catalans es mouen dins d'aquesta atmosfera, i entre ells En Catasús s'hi revela en una inspiració de les més optimistes, ciselladora i clara.

Les capacitats, en un poeta com ell que té ultra el do de la visió una cultura regant tota la seva horta de poesia, i que de vegades juga i tot amb dificultats del seu art i en surt amb una manera nova de gràcia, poden i són aptes a manifestar-se en inesperades i personalíssimes diversitats, perquè enginy i llum d'esperit—i en l'obra d'En Catasús s'hi complexionen d'una manera perfecta—són per elles mateixes qualitats receptives i fecundes.

J. LL.

CAL ESMENTAR

La pròxima aparició d'un llibre de J. Torres-Garcia editat per un grup de sitgetans entusiastes.

—L'aparició d'un llibre de poemes, gairebé tots inèdits, de Trinitat Catasús.

—Que En René Grandó, de Perpinyà, ha publicat en francès un llibre de poemes, segons la crítica ben esquisits i delicats. Es titula *Pourpres et Or*.

—Que J. V. Foix, el nostre company, prepara ultra la publicació d'algun número de *Trossos*, un volum de *singulars narracions*.

—Que editat per fascicles, la casa Picard de París ve publicant un *Manual d'estudis grecs i llatins* sota la direcció del prof. Laurand. Fins ara els francesos havien de recórrer a treballs alemanys a la qual cosa llur patriotisme agut repugnava. Tindrem tot aviat un manual semblant en català? El del filòleg Laurand és distribuït en els seus vint fascicles segons aquest ordre de matèries:

I. Geografia, història, institucions gregues; II. Literatura grega; III. Gramàtica grega; IV. Geografia, història, institucions llatines; V. Literatura llatina; VI. Gramàtica llatina; VII. Mètrica, ciències complementàries (paleografia, epigrafia, filologia); VIII. Taules metodiques.

Algú assenyala com a defectes que la literatura precedeixi la gramàtica i que en parlar de Suetoni, el professor Laurand el consideri un historiador seriós i exacte, quan per ventura no fou sinó un col·leccionador de *potins* i un cronista escandalós.

L'exemple lloable donat pels iniciadors del *Concurs literari* oferint un premi de *dues mil cinc centes* pessetes a la millor novel·la històrica catalana inèdita de regular extensió, basada en qualsevol fet, època o personatge de la nostra història nacional. Cal assolir els majors caràcters possibles de catalanitat i època. Cal trametre el treball abans del primer octubre 1920 a la Llibreria Verdaguer, Rambla del Mig, 5. Hom publicarà el veredicté el dia primer de març de 1921. Són del jurat els senyors Miquel S. Oliver, Josep Franquesa i Gomis, Joaquim Ruyra, J. Miret i Sans i E. Moliné i Brasés.

Dolça barreja, singular, que fa que en el cartell-convocatori hi aparegui un advertiment tot ignocent jassia desplassat i, per dir-ho com se'ns acut, un advertiment de nyicris.

Que sobre *El bon pedris*, llibre de versos de Josep - S. Pons, l'admirat poeta rossellonès, el senyor Joan Amade publica en el n.º 150 de *Revue Catalane* un estudi excel·lent i entusiasta. Amb En Pons, amb En Berga, amb En Grandó, amb En Francis, amb tota la brillant legió dels poetes rossellonesos d'avui, la nostra literatura nacional es completa i s'enriqueix.

Aquest número ha passat per la censura militar

LES ARTS PLÀSTIQUES

MODEST URGELL

Cinc son les auques de Modest Urgell: *Historia de una carbonera*, *Historia del gigante Goliat*, *Historia del hombre cuchara*, *Historia del marqués tronera*, *Vida d'En Bernat Xinxola*. Per aquestes auques, per sos dibuixos reproduïts en sos dos llibres *Catalunya* i *El murciélagu*, per sa fantàstica i aixerida sèrie «Els carrers de Barcelona», pels que venia miserablement en una casa del carrer del Pi, pels publicats en l'obreta capdal de N'Albert Llanas, tindrà sempre En Modest Urgell un lloc honorable en la Història de l'Art Català.

PINTURES I DIBUIXOS DE J. VIDAL QUADRAS. (Sala Parés, 29 març a 18 abril.)

Duès de les obres que té exposades aquest jove aristòcrata el redimeixen de tots els trucs, de totes les habilitats de moltes altres: el retrat de noia sentada amb un jersey blau; el retrat de nena rossa a ple camp, amb el sol que li dona a una banda de la cara. La primera, de composició whistleriana, es joiosa, en alguns punts un xic abocetada, però viva; la segona indicadora de la sensibilitat de l'autor que a aquella nena l'ha sabut veure fent un tot amb el paisatge, és potser un xiquet dura en les arrugues del vestit, potser un xiquet traçada en els contrastes de la cara. Citem, creient-les i tot ben encaminades i bastant resoltes les dues obres, només els defectes per la simpatia que ens inspira aquest minyó que vivint entremig de la «gente bien» ha sabut de caracteritzar les pintures amb un segell netament aristocràtic. I és tal la puresa del seu sentit aristocràtic que quan surt d'aquests retrats d'ànimes pures i se'n va per la vida artificial de les «aristòcrates de renom», gent de vida artificial, de físic artificial, de cor artificial, esdevé artificial també la seva obra; aleshores hi dominen molt els trucs, la línia ferma, ni àgil ni vibrant, solament «virtuosa», traçada, els colorins enganyadors de quatre pastells...

UNA PINTURA RELIGIOSA DE FRANCESC DOMINGO I SEGURA

Per encàrrec de l'arquitecte Joan Bergós i amb destí a una església de Lleyda ha pintat En Francesc Domingo una imitació de tapis. Tema: «El Sant Sopar.»

En Francesc Domingo treballa de memòria i això tal vegada el perjudiqui. Ja ho sabem que té talent, però els estudis dels Apòstols, no seria millor fer-los del natural? Tal vegada hi hagi raons d'economia tractant-se d'obres no molt retribuïdes; aqueixes

raons les atenem, les respectem; però apart d'això creiem que En Domingo s'hi deixa anar massa al costum de refiar de la memòria, que encara que en tingui de memòria si se'n refia massa en obres que hagin d'ésser com la present, detallades, valorades de tons, quasi és segur que s'hi perdrà.

Altrament, el sentiment religiós de la nova pintura és discutible. Si els Sants Apòstols no havien rebut encara, en el Sant Sopar, els dons de l'Esperit Sant, rebien o anaven a rebre el Còs de Jesucrist, la Sang de Jesucrist. El senyor Domingo l'ha cercat la Unció religiosa, no hi ha dubte que s'ha esforçat en què n'emergís del cap de Jesucrist (aquest cap cobhibit en el «tapis» del qual parlem, i millor que resplandent per la Divinitat, envellit per la visió dels turments que es preparen); però més acostumat a expressar el dolor protestatari dels obrers religiosament incultes, dels obrers miseriosos, que no pas el dolor aconhortat noblement del cristià, aquests Apòstols són humans, molt humans, però no tenen, per nosaltres, el resplandor de la Divina Gràcia que els emergeix de Jesús.

En quant a la composició general creiem molt encertada la nova obra d'En Domingo; però en quant a alguns detalls de composició no podem alabar-la. Darrera dels Apòstols de primer terme (els més estudiats) s'hi veuen altres Apòstols no complets que només treuen el cap com omplenent escletxes. No ignorem que la forma estreta i allargada del «tapis» de què parlem feia difícil lo impossible el poguer completar aquests apòstols, però sigui pel tractat principalment lluminista dels més llunyans en poca harmonia amb el limitatiu tractat dels que hi ha en primer terme, sigui pel desacert de situació en els espais que deixen aquests darrers, sigui pel que sigui, els mes llunyans apareixen poc complets; darrera dels altres no s'hi afiguren els cossos d'aquells caps.

Cal elogiar la joiosa arquitectura en aquest «tapis» representada, que divideix molt encertadament el «tapis» en tres parts; cal elogiar totes aquelles qualitats de limitació de plans, de precisió de línia, de justa entonació de matisos, ja conegudes dels bons «amateurs» en la nodrida doble presentació que féu l'artista a *La Publicidad*; queda amb aquesta obra afiançada la personalitat del pintor Domingo, per bé que influències marcadíssimes, segurament pel seu recent viatge per la terra castellana, s'hi trobin, tot seguit.

«ARQUITECTURA POPULAR: SECCIOSEPTENTRIONAL DE LA COMARCA D'OLOI. (Notes referents a les masies de les valls de Bianya, Castellar de la Muntanya i Valldebach»

per Josep Danés i Torres, arquitecte. (Barcelona: Impremta de la Casa de Caritat, Montalegre, 5.—1919.)

Guardarte + voldria
per què | ab treball
te he | feta
1761

Podria escriure's el mateix en 1919? Es fan les cases amb treball que suposi amor? (Ens cau la cara de vergonya.)

Per això d'aquestes cases fetes amb amor n'està bé parlar-ne. Fa molt bé de parlar En Danés de les que hi ha prop d'Olot; farà bé de parlar En Bonet de les que hi ha al Maresma. Tothom qui posi en son estudi una emanació de l'amor amb que les nostres masies foren fetes farà bé de parlar de les masies.

Bellíssimes, educadores són aquestes masies d'Olot de planta concentrada; educadores dels sentits perque quan un hi entra deu fruites penjades, de roba endressada, de pa pastat de poc..., deu gustar aquest pa i beure i tot un aiguarent boníssim, deu fruites de la farum del viram o dels porcs, perquè en aquests indrets tot és reconfortador i així com la bella arquitectura i el bell paisatge també ens donen encant les pallisses, els corrals i els femers. Quin record els cabells tan fins i rossos en mes mans, de una menudeta de pagès!... I el parlar pur!...

Mai no les haurem mirades prou les nostres masies. Ens donaran cada moment noves lliçons. Quin ritme més excels en aquestes galeries olotines, protectores de la inclemència de l'atmosfera, construïdes amb materials de cada terra!...

Resumeix En Danés l'ensenyança que en la simetria intel·ligent del Molí d'En Solà, El Callís, Cal Vigatà, Farrò, L'Alsina, Colldecarrera... deu aprendre's: «Les nostres masies són d'aspecte simètriques, però sense deixar de satisfer les habituds diàries dels que hi viuen, i per això en elles hi ha resol el difícil problema d'acoblar la comoditat amb la regularitat.»

PINTURES D'ENRIC GALWEY (Galeria Laietanès, 19 d'abril a 2 de maig.)

Poc espaiades, mal col·locades, terminades sense esforç la majoria, les pintures de l'estimable paisatgista queden poc honorables aquest cop. Nosaltres havíem tingut una singular predilecció per En Galwey. El creiem que se salvava de l'oblit en què anaren caient els homes de del temps. El vèiem com d'una sensibilitat ben pròpia que sempre està actuant. Ara no ho podríem dir. En els quadres exposats quasi no és perceptible la sensibilitat. Es veritat que tracta, dins el

paisatge, temes ben distints i això no permetrà que li retreiem l'amanerament en els temes, però sí que li poguem retreure l'amanerament en el tractat: es dir la substitució de la intel·ligent sensibilitat per un amanesament «intel·ligent». En un tema tan difícil com es el contrallum, ara En Galwey ja sap una manera de pintar-lo, cosa absurda perquè un contrallum i un altre contrallum poden ésser molt distints.

No hi ha dubte que aquella frescor de la terra que era potser el principal encant de les obres d'En Galwey subsisteix una mica en les darreres, sobretot en alguna; però no n'hi ha prou: a un pintor com ell, que per nosaltres era d'aquells que no envelleixen i amb el temps sols maduren, ens creiem obligats a exigir-li molt més.

PINTURES I DIBUIXOS DE KOLINIC GOUSSEFF. (Sala d'exposicions del Teatre Goya, 24 d'abril a 15 de maig.)

Un cartell amb una caricatura i amb subtítol sensacional de «Pintura moderna» anuncia arreu de Barcelona aquesta exposició del rus Gousseff. Naturalment, un anunci de «pintura moderna» es el primer senyal que la pintura no és moderna. Us figureu tal volta que En Vayreda o En Miró farien aquesta absurda propaganda? Ja saben aquests dos grans pintors el que fan, cap on van, i estan convençuts del valor persistent de les obres. Però a En Kolinic Gousseff per això no cal vituperar-lo: ell ho ha fet de bona fe; ell ha vist Ingres i ha fet falsos «ingres»; ell ha vist Cézanne i ha fet falsos «cézannes». Ell ha fet «pintura antiga» i «pintura moderna», i la pintura antiga i la pintura moderna les ha col·locades en la sala del Goya en panys diversos de paret. I al mateix temps que intentava imitar al gran pintor de Aix, dibuixava de manera fotogràfica a la «Real Academia de Bellas Artes de San Fernando».

Al nostre botiguer li agradaran les obres d'En Gousseff per ésser obres d'un rus, per ésser de «pintura moderna», per estar exposades al Teatre Goya on hi treballa també l'actor Borràs. A nosaltres no ens agraden—i ens dol tenir de repetir-ho tan sovint—per

un excés de traça que anul·la gairebé certa relativa sensibilitat importada d'altres terres que ens dol no poguer-la veure clarament; puix si als pintors pròpiament dits de Catalunya els hi havem tenir un gran apreci perquè ho fan, gràcies a Déu, en general molt bé, també sentim un veritable goig en poguer alabar als de fora que vénen per aquí a exposar llurs obres. Però aquells cels opacs d'En Gousseff, aquella dispersió de llum violenta com si els seus cristallins s'haguessin convertit en un mal prisma de cristall i aquell deixar injustificables espais en blanc en els seus dibuixos a la ploma d'una traça pasmosa, no poden ésser pas objecte d'un elogi. En canvi, sí pot ser-ho la visió de conjunt d'aquest artista, manifesta sobretot en les vistes panoràmiques de les «covachuelas» de Toledo i de Segòvia des de l'«Alcàzar».

CAL ESMENTAR

L'entrada a l'«Agrupació Courbet» dels quatre artistes: Rafael Benet, Josep Obiols, Josep de Togores i Joaquim Torres-Garcia.

Una vivacitat pastosa de pessebre en les bestioles de Pujol-Montané; un virolament fugaç pobre en matisos en les natures mortes de Torres-Benet. (*Galerias Laietanes*, 5 a 18 abril.)

L'obra amorosa i intel·ligent de Josep Font i Gumà en la conservació i adaptació per a l'escola del Castell de la Geltrú, a Vilanova. — Les «Notes sobre què es conserva del Castell de la Geltrú», escrites pel mateix arquitecte (*Escoles Obreres*, Vilanova i Geltrú, gener, febrer i març.)

El parer de Francesc Alcántara (*El Sol*, 14 d'abril) sobre les dos «majas» de Goya. Segons ell són gairebé retrats de la duquesa de Alba. Cita per a demostrar-ho curioses descripcions de Somoza.

L'elogi del Sr. I. M. Junoy per Francis de Miomandre. (*Les Marges*, 15 març.) En Junoy i En Miomandre són amics; després de llegir l'elogi ja ens veiem aquests dos artistes passejant pels camins de França, En Junoy recitant Góngora, per exemple...

Els apunts ràpids de Marquet amb comentari d'Eugène Montfort. (*Les Marges*, 15 març.)

Que Lucien Klotz, a *Le Moniteur de l'exportation*, ha preguntat: «Cal permetre d'exposar en els Salons els creadors de modes, de vestits, de capells, etc.?» I que han respost afirmativament els *Artistes français*, la *Nationale*, el *Salon d'Automne*, l'*Institut de France* i els Museus nacionals.

Que ens dol llegir, escrita per André Michel, la per nosaltres injusta suposició de menyspreu de Mantegna, Botticelli, Vinci, Rembrandt i Watteau pels pintors cubistes. (*Journal des Débats*, 15 abril, «Au Musée du Louvre».)

La pintura valenciana d'Enric Curiat; la escultura valenciana de Carmel Vicent Suria.—València, ciutat que mai no arriba a ser-ho.—(*Galerias Laietanes*, 19 d'abril a 2 de març.)

Que En Laporta-Astort també ha vist Renoir; i ho testimonia el retrat n.º 3 (Sala Parés, 15 a 30 d'abril). «Molts són els cridats però pocs els escollits.» No obstant, els números 3, 10 i 19 tenen certa justesa en la general entonació.

L'aparició del llibre sobre música de Jean Cocteau: *Le coq et l'arlequin*, amb un dibuix i dos monogrames d'En Picasso.

J.-F. R.

LES REVISTES

ART I VIDA

Traduim del darrer número que ens ha arribat de la revista anglesa *The Athenæum*:

«LA POESIA I EL POBLE.—En temps antic la poesia estava atrinxerada en el cor del poble. Natural que hi havia faules a propòsit per la Cort i el castell, però les balades dels trobadors eren estimades pel poble i els drames eren representats pels menestrals. Com diu el Prof. Moorman en el pròleg del seu

volum de poemes de *Jorkshire Songs of the Ridings*, al final de l'Edat Mitjana la poesia narrativa, lírica i dramàtica, semblava fermament fixada entre el poble. Sense fugir completament del romanticisme estava basada en la realitat, i mirava d'interpretar la vida del pagès i del menestral anglesos del segle quinzè.» La poesia era realment democràtica.

El Prof. Moorman, en la seva excel·lent introducció històrica als seus poemes explica com la poesia va divorciar-se del poble.

Amb el Renaixement «la nota popular va debilitant-se més i més, fins desaparèixer per complet. La poesia abandona la masia i l'obrador per la Cort. La cobla, convertida en una cosa de bellesa meravellosa pel creador d'Amiens, Feste, i Autolytus, és treta de l'escena per Ben Jonson, prenent el seu lloc poemes lírics de rel clàssica. El drama popular, ennoblert i arrodonit per contacte amb el llatí, passa del mercat provincial a la banca, i els rústecs mecànics dels gremis industrials deixen lloc als actors de Lord Cham-

berlain. En els drames de Shakespeare la nota popular és perceptible encara, però únicament en segona línia, intercalant un intermedi còmic als amors romàntics d'enamorats cortesans, o a la tràgica caiguda dels prínceps; amb Beaumont i Fletcher, i encara més amb Dryden i els dramaturgs de la Restauració, desapareix l'element popular en el drama, i el triomf de la Cort és complet. La Cort d'Elisabet no podia trobar gust en la balada popular, però també ella, igual que les altres formes de literatura, fou arrancada del camp i portada a la ciutat. Oblidada de les frondoses selves, es recrea ara en labruticiade Newgate, i «Robin Hood and Guy of Gisburn» fan lloc a «The Wofull Lamentation of William Purchas, who for murdering his Mother at Thaxted, was executed at Chelmsford».

El torrent de la literatura poètica corria per altres canals i es privava el poble d'una interpretació de la seva vida i de les seves aspiracions. «Nostra poesia anglesa no-dramàtica des del Renaixement endavant—escriu el professor Noormann—és inferior a cap quan a riquesa de pensament i bellesa de dicció, però li falta la qualitat més important: interès i atracció univals.» El seu llenguatge, les seves metàfores, la seva atmosfera són estrangers a la població obrera.

No hauria estat estrany que la revolució industrial hagués destruït l'instint de la poesia mig adormit en el cor del poble, especialment en la part industrial del Nord. Però, malgrat tot, no ha estat així: l'amor a la poesia està pregonament arrelat, si bé la seva forma i essència han d'ajustar-se als coneixements del poble. El Prof. Moorman parla de «el jornalier d'una masia de Nord Riding que sabia per cor molts dels poemes dialectals del poeta Eskdale, John Castillo, i tenia el costum de recitar-los quan seguia l'arada»; i de «una pobra noia cega d'un poblet de West Riding que havia après de memòria trossos dels poemes de John Hartley, i que, reunint els seus veïns al volt de la llar una vetlla d'hivern, els obsequiava amb *Bite Bigger, Nelly o' Bob's* i altres versos del poeta de Halifax.» Qui ara escriu sap l'amor profund amb què la gent treballadora estima els poemes del propi Prof. Moorman, *Cambodunum* i *A. Dalesman's Litany*. Amb els seus «Songs of the Ridings» el doctor Moorman es proposa «addicionar quelcom» al cor de les cançons locals. Ha enriquit la poesia dialectal de Yorkshire, i tots els amants de la poesia popular han d'estar-li reconeguts pel seu petit volum. La col·lecció de «Yorkshire Dialect Poems, 1673-1915», que edità i publicà fa dos anys, «troba entrada en les cases dels pagesos i dels obrers de Yorkshire, on s'ignoren per complet les paraules dels nostres grans poetes nacionals». Això demostra l'existència entre els obrers d'un amor constant per la poesia. Els tributs rendits pel Prof. Moorman a la poesia dialectal reflexen el llenguatge i tots els aspectes de la vida del poble. Faran vibrar una corda sensible, de pregona comprensió, en el cor dels fills de Yorkshire, i, realment, són dignes d'un públic més ample.

És impossible d'imaginar fins a quin

punt la democràcia política i industrial està allunyada d'una cultura democràtica, i aquesta cultura del poble ha de basarse sobre una literatura vivent, que interpreti els íntims ideals de la multitud i reculli el seu esperit i la seva força. Aquesta literatura ha de vestir-se amb el llenguatge de la llar i de l'obrador. Els seus assumptes, al·lusions i metàfores han de treure's de la vida del poble. Divinitats clàssiques i pastores de fantasia, no són el material que ha d'usar-se en confeccionar la literatura futura. Els poemes de l'era nova palpitaran amb les activitats de la mina i del taller, dels gremis i de la societat cooperativa. La mina i el taller són assumptes tan dignes del poema com els palaus i els salons; els gremis i les cooperatives són una font tan abundant d'inspiració com la cuberta d'un cuirassat.

El moviment literari democràtic ha començat. John Masefield, Wilfrid Gibson i Patrick Mac Gill, es compten entre els seus exploradors. El Abbey Theatre, de Dublín, i el Gaiety Theatre, de Manchester, han començat una nova tradició; mentre el «Old Vic», de Londres, ha satisfet les demandes populars de drama clàssic. La poesia dialectal, per la qual tant ha fet el Prof. Moorman, és una part integral del renaixement. La «School Board English» ha volgut tirar a terra el dialecte, però la llengua de la llar, del carrer i del camp està massa aferrada per caure als cops del llenguatge regulador de les Escoles angleses, que, d'altra banda, tampoc està completament lliure de regust dialectal. Comencem a donar-nos compte que no és indispensable a una intel·ligència cultivada subjectar-se a un mètode-tipus d'expressió i de pronunciació. El dialecte és més que superficial: està en els ossos del poble. És ferm, fort i vigorós; està lliure de la coacció del anglès-tipus. És, com fa observar el doctor Moorman, una forma adequada d'expressió, per «la balada i la faula, el lirisme en totes les seves formes i algunes classes de sàtira».

L'hipersensitiu s'inclinarà a mirar el dialecte com un instrument purament vulgar, desapropiat per la poesia, i algú argumentarà que l'atractiu d'aquesta poesia no pot ésser nacional o universal sinó únicament i exclusivament provincial. A aquest argument el Professor Moorman contesta:

«Això és solament veritat quan el poeta dialectal és un pedant i enfosqueix el seu sentit amb ortografies fantàstiques. L'element Lowland Scots en «Aulds Lang Syne» no ha privat que esdevingués el cant d'amistat de la raça anglo-saxona per tot lo món.

Així mateix, la nota provincial en la prosa o en la poesia està ben lluny d'ésser una cosa perjudicial. En els «Idil·lis» de Theòcrit hom donà nova vida a la poesia grega en el segle tercer abans de Jesucrist, i pot prestar el mateix servei a la poesia anglesa avui o demà. L'aixecament d'Escoles provincials de literatura, interpretant la vida local en l'idioma local, arreu de les illes britàniques i en la Bretanya de l'altra part del mar, és la digna finalitat per la qual havem de lluitar. Aquesta literatura en lloc de privar el progrés de la literatura en llengua clàssica, servirà únicament a enri-

quir-la en esperit, substància i forma».

L'agitació espiritual que té lloc actualment en les organitzacions de la classe treballadora, la demanda que s'aixeca d'una vida millor i més lliure, i la revolta contra aquestes tradicions i institucions que ofeguen les iniciatives i les expressions pròpies, són indicacions (si algunes se'n necessiten) del procés de lliberació que va adelantant, el qual porta en sí tots els ingredients d'una nova cultura democràtica. El que ara es necessita és una escola—si un terme tan poc apropiat pot usar-se—d'art i literatura populars per recollir en forma adequada els coneixements i aspiracions, la realitat i la hermosura de la vida del poble. Les forces espirituals d'avui manquen completament d'expressió, i llurs manifestacions seràn discordants i crues fins que la seva realitat i la seva hermosura es revelin per l'art i la poesia. William Morris creu que l'únic art vertader és l'art popular, inspirat en la vida i en l'esperit del poble. En el món modern, hi ha en la classe treballadora una profunditat i una riquesa de sentiments, almenys en tot quan als fonaments de vida fa referència, sense igual en les altres classes de la societat. La seva història llarga i tràgica, la seva subordinació en els temps moderns a les obres gegantesques d'economia, han donat un nou sentit a les antigues formes i ideals. La poesia feta d'aquests materials i teixida amb el llenguatge del poble serà verament poesia.

JOAN DE GIORGIO I VITELLI

Carmen Dore escriu, de l'Alguer estant, sobre aquest poeta bon català mort ben jove encara: «La mort, escriu a *Muntanyes Regalades* (abril), el senyor Dore, ha trencat sa jove existència, ses aspiracions més pures, deixant òrfana sa lira, amb la qual cantava la seva terra en la parla més fina i on desanava son cor en un trist i plorós enyorament. Joan de Giorgio era «Prefetto della provincia di Ravenna», on ha mort el 10 agost 1916, deixant un patrimoni literari purament catalanista, la publicació del qual fóra d'utilitat pel ressorgiment de la nostra llengua.» Era comendador de la corona d'Itàlia i havia ocupat càrrecs importantíssims a Roma sense deixar mai, com escriu en J. Delpont a *Muntanyes Regalades*, la poesia catalana ni els records d'Alguer.

LES REIVINDICACIONS SINDICALS SEGONS CHARLES MAURRAS.

A l'*Action Française* (23 ab.) Charles Maurras, que un col·lega espanyol nomena el filòsof de la monarquia, comenta l'evolució sindicalista:

«Les organitzacions obreres, avui dia tan vivaces i que demà seron tan poderoses, representen una reacció dels poders de la qualitat i de la competència contra el govern del nombre; són l'esforç feliç i pròsper de les relacions nacionals contra la democràcia; llur evolució és contra-revolucionària. L'interès dels polítics pot viciar-la. Si els escapa, si es deslliura de dogmes absurds com la lluita de classes, de les pandilles i de les doctrines hostils a la Pàtria, la seva influència legítima s'escamparà feliçment per tot el país.

Hereus i vulgaritzadors d'una doctrina social que troba el seu origen als tradicionistes més estrictes de França trobem en l'evolució sindicalista i els seus acords directes entre patrons i obrers la confirmació creixent de les nostres antigues idees, la contradicció creixent de l'ortodòxia revolucionària. Davant l'afany de concloure els pactes col·lectius de la pau social, la democràcia individualista ha de cedir terreny i replegar-se en teoria com en fet. De res no serveix el juxtaposar al nom democràtic el qualificatiu de *social* o de *sindical*: l'essencial d'una democràcia, això és, l'imperi de la massa inorgànica sobre els grups organitzats; es retira necessàriament per la voluntat de les organitzacions que s'imposen; en lloc de manar-ho tot, la massa inorgànica es veu bandejada de la direcció del que no li atany; enlloc de plegar-se davant la voluntat general del cos social tot enter, les societats mitjanceres se n'alliberen per a tot allò que els concierneix i recobren l'autonomia que els han negat tots els teòrics i tots els doctrinaris derivats de Rousseau.

L'Estat centralitzat i eixit de les paperetes de vot proporciona una mica més cada dia la prova de la seva inhabilitat radical a regular la vida econòmica i social del país. L'Estat parlamentari, eixit igualment de la papereta de vot, demostra igualment la seva impotència per a garantir les llibertats dels ciutadans i fer respectar els béns i les persones. Cadascú de nosaltres creu insignificant la força i la importància que li dona el dret d'elegir mandataris legals a les assemblees nacionals i comarcals. Però la seva qualitat de sindicat, de membre d'un agrupament professional, li dona una força cada vegada més en creixença. I la opinió pública se'n dona ben bé compte que el congrés d'aquests sindicats i les entrevistes regulars d'aquests consells per arribar a ententes, contrats i reglaments molt més vàlids, valables i pràctics, molt més signe de respecte i d'autoritat, que els tres quarts de la nostra legislació. Aquesta és la direcció de l'esdevenidor: l'esdevenidor és doncs poderosament contra-revolucionari; com diria Marinetti; la política social més *futurista* és també la més *passatista*. La raó i l'experiència no en poden heure la menor estranyesa.»

IDEES D'UN PINTOR SOBRE EL CINEMA.

Marcel Gromaire signa en el número d'abril de *Le Crapouillot* aquestes consideracions:

«Davant un cert espectacle, l'emoció del pintor serà diferent de l'emoció de l'escultor i oposada de vegades a la del poeta segons la transposició de la visió sigui feta en plàstica planà, en plàstica espaiosa o en lirisme poètic. El compositor de cinema ha de sentir *la plàstica movent* d'aquest espectacle; així com el pintor sintetitza en estabilitat el moviment etern, el cinema permet de conduir l'anàlisi fins a l'efecte volgut i expressiu. El cinema és sobretot *imatge*. Quin serà el lirisme plàstic del cinema? Fins ara la tendència ha estat de passar de l'escenari al film; però una obra literària, en

rigor no s'adapta al cinema. Cal crear *per al cinema*; cal treballar essencialment partint dels tres elements cabdals del film, del bon film; director, actors i paisatges. Cal *transposar* els personatges, despullar-los de l'accidental, crear tipus: exemple, Chaplin. Cal crear una atmosfera pròpia per al cinema i adaptar-hi els personatges.

Amb el cinema s'obre una vasta activitat de l'art no explorada encara ni explotada. Un film és un poema que es desenrotlla en períodes preparatoris, en ondes mesurades, sense perjudicar la unitat del conjunt. La perspectiva original que obra el cinema a l'art, és gran.»

EL MAURASSIANISME VIST D'AMERICA ESTANT.

A la *New Republic*, de Nova York, Artur Ruhl analitza el monarquisme teòric dels nacionalistes francesos de l'*Action*:

«En teoria, una família reial assegura una continuïtat de fi que és difícil, per no dir impossible de mantenir amb presidents i cambres que canvien constantment. Si fundeu una fàbrica, no pensareu d'elegir un nou president o un nou consell d'Administració cada quatre mesos. En teoria, un rei, deslliurat del neguit de conservar la seva petita situació o d'assegurar-se'n una de nova, es consagra exclusivament al benestar del seu poble. La seva felicitat consisteix en assegurar la prosperitat i la felicitat del seu poble i el seu interès personal da fer un bon rei.

Si està desproveït d'intel·ligència, és del seu interès el rodejar-se, no d'hòmens dels quals és simplement un obligat des del punt de vista polític sinó d'aquells que són en realitat els més capaços i els més desinteressats. Els parlaments discuteixen sovint quan caldria obrar i reserven l'acció per a llurs afers privats. Si les coses van malament en una monarquia, el rei, en teoria, pot aplicar els remeis necessaris molt més depressa que no ho podria fer un govern representatiu per medi d'una llarga i penosa campanya d'educació i d'una administració nova.

Si hom creu que un rei pot enganyarse, Maurras ens respondrà que sis cents diputats també poden enganyar-se. I si insinueu que els sis cents poden neutralitzar el errors els uns dels altres, us respondrà que el que cal en una gran nació moderna com França, no és precisament la inèrcia, ans l'esperit d'iniciativa i les decisions vigoroses. Segons el senyor Maurras, el sufragi universal hauria d'ésser un agent de control, no un agent de soberania. Un rei de la França moderna no retornaria a les condicions econòmiques del segle XVIII: seria el rei dels sindicats obrers, així com de l'exèrcit i de la marina; suprem en les qüestions internacionals, podria atorgar una llibertat més gran en els afers locals.

Segons Charles Maurras el gènere de progrés que hom pot realitzar amb una Lliga de les Nacions, demana, no la tesi revolucionària, sino el poder personal basat sobre una forta jerarquia i animat per una tradició sana i robusta. No pot humanitzar-se el món fent-ne un invertebrat. Si la

societat ha d'eleva-se a altes virtuts espirituals, ha de posseir els orgues naturals de l'espiritualitat. No li podem donar la constitució moral dels vertebrats superiors, si reduim la seva natura física a la d'un mol·lusc.

Perquè una nació sigui capaç de moralitat com un individu, ha de posseir el que aquest posseeix: govern personal, *un rei*.»

Revue Catalane (Perpinyà, 15 març). Publica aquests versos excel·lents i de lèxic acuradíssim:

Goigs a l'alabança dels gloriosos soldats rossellonencs morts a la guerra

(Record piados als plorats nevodets, caiguts a les últimes embestides.)

Amb el cor tot endolat de l'amarga despedida, prega el país desolat als Morts que li hân dat la vida. De son ser han escolat tot goig rancances sens mida. Puix n'heu patit mort tan greu, víctimes de la Gran guerra, com bons àngels, ampareu la França i la mare-terra!

De la Pàtria dignes fills i Rossellonencs de mena, foreu de noblesa espills. Per ruda que fos la faena, heu fet cara a tots perills, ni a la mort girant l'esquena. També en mil segles sereu honor del plà i de la serra. O bons àngels, ampareu la França i la mare-terra!

La febre ardent-vos la sang, sense llençol, sense roba, dormieu drets dins el fang o arrudits en una cova. Bruts i tot, bell nimbo blanc voltava-us com la llum nova. I, un jorn, amb soberc menyspreu deixàreu vostra desferra. O bons àngels, ampareu la França i la mare-terra!

Bé n'heu vist de camps i esplets matxucats per la metralla! En trons, brams, grunys i xiselets el món fet un foc de palla! Heu vist capgirà als poblets com aulfals sota la dalla; clavada la terra en creu dos lladres a dreta i a esquerra. O bons àngels, ampareu la França i la mare-terra.

Vós que negades en plors heu deixat vídues, niçagues i mares de set dolors, que haguessin les vostres plagues volgut transmudar en flors amb totes ses mans manyagues, la pena immensa cureu que els cors dels vivents esguerra! O bons àngels, ampareu la França i la mare-terra!

Feu que el gran dol a polít s'apagui a còpia de dies. Ens torni el cel espellit, quètetut, si no alegries! No caureu perxò en oblit. Puix des de ses primeries us faltà la vida breu, com a l'infant que es desterra, O bons àngels, ampareu la França i la mare-terra!

Voltant l'atzur català,
tot llum, tot cant i tot flaire,
animetes, pel cel clà
bellugueu, l'ala d'escaire.
Oïrèu el dolç parlar
que en vostra llavor s'enlaira.
Oïrèu com su el conreu
vers vós la calandra xerra.
O bons àngels, ampareu
la França i la mare-terra!

Beneïu el sant treball!
A vostre braç tant esqueia!
Sega, poda, vrema, dall,
a pertot el vostre ull reia.
Senteu-vos en cada rall!
Coses ben dolces s'hi deia!
En la llar pairal entreu,
que tot cor fidel s'hi aferra.
O bons àngels, ampareu
la França i la mare-terra!

I, passant els tendres dits
sobre l'ull que no se tanca,
calmeu-nos les llargues nits!
Si, de nou, la vida arranca
son vol de dos sers units,
vigileu l'alcoba blanca!
Per que esborri tot arreu
la Pau els mals de la Guerra,
O bons àngels, ampareu
la França i la mare-terra!

PAU BERGA.

Hanoi, gener 1919.

CAL ESMENTAR:

Els números 48 i 49 de *La Veu de Mallorca* que s'acomia del públic per a entrar de ple a una actuació política activa tot desglosant la seva labor nacionalitzadora.—Una crònica del Ruben Darío datada a 4 gener 1899 sobre el problema català i reproduïda novament a *Ideas y Figuras* de Madrid. (27 feb.)—El número de març del *Bulletí de l'A. P. de l'E. C.*, amb dades interessants sobre la cooperació exemplar dels catalans d'Amèrica.

Un article signat Stephen Valot, a propòsit del *Sindicalisme dels intel·lectuals*, aparegut a l'*Œuvre* (29 març).

—*Oligarcas y ciudadanos*, combatiu fullet de Jesús de Sarria publicat per l'Editorial Vasca, de Bilbao.

—Al margen de «*El camino de Paros*», per Alejandro Andrada Coello, de Quito (Ecuador).

La memòria del *Centre Català* de Buenos Aires corresponent a l'any 1918. Sembla que el nacionalisme catalanista d'aquesta agrupació no és un bell daler, fogós, com el d'altres entitats similars.

—La ressenya que *Ressorgiment*, de Buenos Aires, fa d'uns fets ocorreguts a Mendoza amb motiu d'unes manifestacions nacionalistes realitzades pels nostres compatriotes allí residents.

—*Germanor*, de Santiago de Xile, exuberant de patriotisme i fidel al catalanisme tradicional dels germans exilats.

La *Revista de Vich* amb bons mots de recordança per a Joaquim Folguera, el company enyorat. També la *Revue Catalane* es condol de l'amarga pèrdua, dient que En Folguera era una de les

més simpàtiques figures de la nostra joventut.

—El n.º 1 d'*Evolució*, portaveu del C. de D. del C. i de la I. de Sabadell, de redacció correcta i excel·lent tipografia.

—El n.º 65 de *Marinada*, publicació mensual de Palamós, amb col·laboració notabilíssima.

—El n.º 41 de *Vida Cristiana* (Passió i Pasqua 1919.)

La traducció castellana, glossada exactament per Joan Torrendell, de l'article que l'Artur Farinelli publicà a *Nuova Antologia* sobre l'Espanya d'avui. La dita traducció, feta sobre el fragment en què el senyor Farinelli fa referència a Catalunya, ha aparegut en el número de desembre de *Nosotros*, de Buenos Aires. Cal un cop més agrair al senyor Joan Torrendell la seva actuació generosa.

En el mateix número de *Nosotros* hom parla de Benjamín Taborga, que tot i endut per la tràgica conseqüència ideològica derivada del principi de Carnot, tenia una ardent aviditat de saber que el portava a empassar-se febrilment tots els llibres, freturós d'una conclusió definitiva, reveladora del misteri del *després*. Taborga no tenia encara trenta anys, però havia fet col·lúsió amb el dolor i evidenciat el seu esperit culte i trascendentalment pur.

Així mateix *Nosotros* exten la seva necrologia a José Pardo, que havia pertanyut al grup de Darío fa més de vint anys i havia fundat dues revistes. Un excés de melangia produïda per ventura per una escèptica filosofia de la vida i de la glòria li feren abandonar la seva carrera, iniciada ben gentilment.

Uns versos de Joan Raduà, de Salses, apareguts a *Muntanyes Regalades*, revista catalana de Perpinyà:

Lo català

Oh, llengua immortal de nostres vells!
Parlar altiu que nostres vaixells
varen portar fins a Turquia;
llengua que dins lo temps s'oïa
per tot, dins les nacions llatines;
parlar que roures i alsines
canten amb lo vent, la nit, entre ells,
oh, llengua immortal de nostres vells!

Antes, del Loire a València,
del Garona fins a Florència,
per tot anava el teu ressò.
Parlar ferreny i ple de dolçò
que t'escampes del vell Pireneu,—
fenint els Alps per torna veu,
érets llengua d'art i ciència,
antes, del Loire a València.

Llengua dels avis, parlar estimat,
tesor que els sigles nos han deixat,
cant que gronxaves nostre breçol,
ets, del país, com un raig de sol!
Quan t'oïm en terres estranyes,
sembla que de nostres muntanyes
los perfums amb tu hages portat,
llengua dels avis, parlà estimat.

La llengua immortal de nostres vells,
guardem-la com preciosos joiells!
Lo sigle, amb sigles, passarà
allavors ningú ja no serà
Francès, ni Anglès, ni Moscovita;
més, fills de la Pàtria petita,

parlem sempre, dins els temps novells,
la Llengua Immortal de nostres vells!

Uns mots pronunciats pel senyor Gabriele d'Annunzio, esdevingut leader fogós del nacionalisme imperialista italià en els quals hom reivindica per a *completar Itàlia* tota la costa Adriàtica fins a Val'lona i es plany de la pusil·lanimitat del govern italià. El senyor D'Annunzio parla amb desdeny de la conferència de la pau i es trufa amargament del rol que hi descabdellen els delegats d'Itàlia, impotents davant «la hipocresia, l'artèrio-esclorosi i la vanitat dels que somriuen còmodament, maquillats per l'engany wilsonià».

El n.º 37 de *Hermes*, revista del país basc dedicada a la memòria de Mossèn Francesc d'Iturribarria, pvre., poeta líric del qual Miquel de Unamuno diu que vivia com Kierkegaard «en una desesperación resignada, o si se quiere en una resignación desesperada». Era, como el gran dinamarqués, un *selotaenquer*, un auto-pensador. Vivió pensándose a si mismo, rumiándose. En sus poesias líricas, se esconde un velo, se recata, se hurta; y un alma torturada. Su poesia es un recato, una revelación y no un desnudamiento. L'Unamuno encapçala el seu article amb uns versos de Mn. Iturribarria, autobiogràfics:

«Es un ángel de párpados caídos
que sueña los misterios de la cruz.»

Juan de Arzadun publica en el mateix número de *Hermes* un bell poema a la memòria de l'excels poeta basc, i Eugenio Moltó escriu que Iturribarria li recorda En Maragall i les seves *Visions i Cants* tot esmentant uns versos de Jescint Verdager.

Que ha sortit sota la direcció de R. Charles Garnier i editat a Barcelona un diari setmanal que hom nomena *L'Alliance Latine*, jassia que Catalunya en sigui exclosa i la seva llengua ignorada. La Barcelona dels senyors editors de *L'Alliance* és un barri tot especial *sobrerrealista* per al bell deport del redactor d'aquesta nota, que compren alguns veïns del carrer de Fuente Castellana, els familiars de les casernes dels diversos estaments armats, algunes estadantes dels carrers d'Aribau i Muntaner i tot el patxecam entafurat pels estatges on se refugien els immigrants d'ultra-Ebre.

L'interès que la revista *La Forge* consagra al moviment social internacional. La secció de lletres catalanes que alterna amb les d'altres literatures amb bella normalitat, i l'enquesta sobre l'home de demà oberta per aquesta mateixa revista. Digna d'especial esment la resposta de Charles Vildrac.—*Les Cahiers idealistes français* amb un premi de G. Duhamel i una traducció de B. Croce.—L'enquesta sobre l'esdevenidor de la literatura a *La Grande Revue*.

els números 1, 2, 3 i 4, any segon, de la ressenya bibliogràfica internacional *I libri del Giorno*. Surt cada més a Milà, editat pels germans Treves.

Una pàgina de la "Catalunya pintoresca"

Dibuix de Xavier Nogués. Text de Francesc Pujols

EL PERDONAVIDES

LES costums morigerades del poble català tenen la llur traducció més exacta en la major part de baralles que és veuen de tant en tant a Catalunya, que, si generalment no solen passar de quatre paraules, quan arriben més enllà és quan produeixen el Perdonavides, que és aquell que després de insultar a tothom i de dir-li el nom del porc, deixant compendre que faria i que diria, acaba mirant de reüll a tothom, volent dir que no li fan por, sinó fàstic, i que, si no fós pel sinó, faria un escarment que els que quedessin s'en recordarien tota la vida.

JOSEP CARNER

Bella terra, bella gent

ES VEN PER TOT ARREU

SEGONA EDICIÓ DE

VENUS I ADONIS

de W. SHAKESPEARE

Traducció de M. Morera i Galicia

Prefaci de Josep Carner

FREDERIC CLASCAR

Estudi sobre la Filosofia a Catalunya en el segle XVIIIe

ES VEN PER TOT ARREU

TRINITAT CATASÚS

Poemes del Temps

Preu: Ptes. 3

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

RAMON SUNYER

Corts Catalanes, 613.-BARCELONA

XAVIER NOGUÉS

LA CATALUNYA : PINTORESCA :

Es publica en 5 fascicles de 10 gravats

cada un amb text de

FRANCESC PUJOLS

i Pròleg de JOAN SACS

Joaquim Horta

Impressor

Telèfon 326, S. P.

Girona, 11 - Barcelona

Publicacions de LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

A PUNT DE SORTIR

AMIEL, de Salvador Albert.

POESIES, de Miquel Fortesa.

PRIMER LLIBRE D'ESTANCES, de Carles Riba.

DIALEGS DELS DEUS, de Llusia de Samotasa. Trad. directa de J. Farran i Mayoral.

EN PREPARACIO

POESIES, LES NOVES VALORS DE LA POESIA CATALANA

PROSES, FRAGMENTS i TRADUCCIONS, de Joaquim Folguera.

BIBLIOTECA DE LIRICS MUNDIALS: SONETS I ODES, de John Keats.

Traducció de Marià Manent

BIBLIOTECA D'ESCRITS POLÍTICS: LA PRIMERA VICTORA DEL CATALANISME, de Narcís Verdager i Callís